

ALTINCI ÇAĞIRIŞ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİNİN
NÖVBƏDƏNKƏNAR
III SESSİYASI İCLASININ

PROTOKOLU № 23

Milli Məclisin iclas salonu.
6 avqust 2020-ci il.

İclasa Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin
Sədri S.Qafarova sədrlik etmişdir.

İclasda Milli Məclisin 109 deputatı iştirak etmişdir.

Qeydiyyat	(saat 11.09 dəq.)
İştirak edir	98
Yətərsay	83

İclasa dəvət olunmuşlar:

Azər Əmiraslanov, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin İqtisadiyyat və maliyyə-kredit siyasəti şöbəsinin müdiri.

Azər Bayramov, Azərbaycan Respublikası maliyyə nazirinin müavini.

Anar Əliyev, Azərbaycan Respublikası əmək və əhalinin sosial müdafiəsi nazirinin müavini.

Fazil Fərəcov, Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin şöbə müdiri.

Fikrət Şirinov, Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin şöbə müdiri.

İclasın gündəliyinə aşağıdakı məsələlər daxil idi:

1. “Azərbaycan Respublikasının 2020-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

2. “Sosial təminat və müdafiəni həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) 2020-ci il büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

3. “İşsizlikdən sığorta fondunun 2020-ci il büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

4. “Məşğulluq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

5. “İşsizlikdən sığorta haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

6. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcələsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

Qeyd. 2020-ci ilin mart ayında Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı COVID-19 koronavirusunun törətdiyi yoluxucu xəstəliyi pandemiya elan etmişdir. Bu pandemiya qarşı ölkəmizdə həyata keçirilən tədbirlərlə əlaqədar Milli Məclisin 20 deputatı plenar iclas salonunun lojasında əyləşdiyinə görə əl qaldırmaqla səs vermişdir.

Aşağıdakı məsələlər müzakirə edilmişdir:

Gündəlik haqqında.

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Gündəlik qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.09 dəq.)

Lehinə 101

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 101

Nəticə: Qəbul edildi

1. “Azərbaycan Respublikasının 2020-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili, Fazil Mustafa, Bəhruz Məhərrəmov, Hikmət Məmmədov, Erkin Qədirli, Vahid Əhmədov, Vüqar Bayramov, Siyavuş Novruzov, Qənirə Paşayeva, Rauf Əliyev, Fəzail Ağamalı, Etibar Əliyev, Əziz Ələkbərov, Aydın Mirzəzadə, Arzu Nağıyev, Səttar Möhbəliyev, Azər Bayramov

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.18 dəq.)

Lehinə 102

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 104
Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.31 dəq.)

Lehinə 100

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 102

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.32 dəq.)

Lehinə 99

Əleyhinə 1

Bitərəf 1

Səs vermədi 0

İştirak edir 101

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.32 dəq.)

Lehinə 98

Əleyhinə 1

Bitərəf 2

Səs vermədi 0

İştirak edir 101

Nəticə: Qəbul edildi

2. “Sosial təminat və müdafiəni həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) 2020-ci il büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi

barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili, Tahir Kərimli, Vahid Əhmədov, Nəsib Məhəməliyev, Hicran Hüseynova, Sabir Rüstəmханlı, Aqıl Abbas, Musa Quliyev, Anar Əliyev

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.02 dəq.)

Lehinə 102

Əleyhinə 0

Bitərəf 1

Səs vermədi 0

İştirak edir 103

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.02 dəq.)

Lehinə 101

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 102

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.03 dəq.)

Lehinə 100

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 102

Nəticə: Qəbul edildi

3. “İşsizlikdən sığorta fondunun 2020-ci il büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.05 dəq.)

Lehinə 95

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 96

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.06 dəq.)

Lehinə 94

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 94

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.06 dəq.)

Lehinə 95

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 96

Nəticə: Qəbul edildi

4. “Məşğulluq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Musa Quliyev, Razi Nurullayev, Sadiq Qurbanov, Sabir Rüstəmханlı, Siyavuş Novruzov, Qənirə Paşayeva, Anar Əliyev

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 13.11 dəq.)

Lehinə	94
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	94
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 1–5-ci maddələr qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 13.57 dəq.)

Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 6–10-cu maddələr qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 13.58 dəq.)

Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 11–15-ci maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.58 dəq.)

Lehinə 99

Əleyhinə 0

Bitərəf 1

Səs vermədi 0

İştirak edir 100

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.59 dəq.)

Lehinə 99

Əleyhinə 0

Bitərəf 1

Səs vermədi 0

İştirak edir 100

Nəticə: Qəbul edildi

5. “İşsizlikdən sığorta haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Musa Quliyev

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.03 dəq.)

Lehinə 100

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 100

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.04 dəq.)

Lehinə 98

Əleyhinə 1

Bitərəf 1

Səs vermədi 0

İştirak edir 100

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.04 dəq.)

Lehinə 99

Əleyhinə 0

Bitərəf 1

Səs vermədi 0

İştirak edir 100

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.05 dəq.)

Lehinə 97

Əleyhinə 1

Bitərəf 1

Səs vermədi 0

İştirak edir 99

Nəticə: Qəbul edildi

6. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xəttəlar Mə-cəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxu-nuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 14.08 dəq.)
Lehinə 98
Əleyhinə 0
Bitərəf 0
Səs vermədi 1
İştirak edir 99
Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Maddələr qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 14.08 dəq.)
Lehinə 97
Əleyhinə 0
Bitərəf 0
Səs vermədi 0
İştirak edir 97
Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 14.09 dəq.)
Lehinə 97
Əleyhinə 0
Bitərəf 0
Səs vermədi 0
İştirak edir 97
Nəticə: Qəbul edildi

Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin Sədri

S.QAFAROVA

MİLLİ MƏCLİSİN İCLASI

6 avqust 2020-ci il. Saat 11.

*Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin
Sədri Sahibə Qafarova sədrlik edir*

Sədrlik edən. Xoş gördük, hörmətli deputatlar, hörmətli hökumət üzvləri və media nümayəndələri! Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, qeydiyyatdan keçək.

Qeydiyyat	(saat 11.09 dəq.)
İştirak edir	80
Yetərsay	83

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. *Milli Məclis Aparatının Milli Məclisin, komitələrin və komissiyaların işinin təşkili şöbəsi müdirinin müavini.*

Qeydiyyatdan 18 deputat keçmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, yetərsay var. İclasımıza başlaya bilərik.

Hörmətli həmkarlar, dünən birinci oxunuşda qəbul etdiyimiz qanun layihələrini bu gün biz ikinci oxunuşda

müzakirə edəcəyik. Beləliklə, bildiyiniz kimi, gündəliyimizdə 6 məsələ var və xahiş edirəm, gündəliyin qəbul olunmasına münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.09 dəq.)
Lehinə	83
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	83
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 18 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, gündəlik qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəlik ətrafında müzakirəyə ehtiyac varmı?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Onda biz gündəliyin məsələlərinə keçək.

Hörmətli həmkarlar, mən dünən məlumat vermişdim, gündəliyin ilk 3 məsələsi cənab Prezidentin bir məktubu ilə Milli Məclisə daxil olub. Bu qanun layihələri dövlət büdcəsində və büdcə sistemi ilə bağlı olan digər sənədlərdə dəyişiklik edilməsinə həsr edilmişdir.

Gündəliyin 1-ci məsələsi “Azərbaycan Respublikasının 2020-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məsələ haqqında İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri Tahir Mirkişili məlumat verəcək. Tahir müəllim, mən Sizdən xahiş edərdim, dünən bir neçə sual var idi, əgər imkan olsa, onlara da cavab verəsiniz, məsələlərə aydınlıq gətirə-

siniz. Çox sağ olun. Buyurun.

T.Mirkişili, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri*.

Çox sağ olun, xanım Sədr. Hörmətli həmkarlar, hörmətli hökumət üzvləri! Bildiyiniz kimi, dünən, bizim birinci oxunuşumuzda “Azərbaycan Respublikasının 2020-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi haqqında həm bizim, həm də Maliyyə Nazirliyi və Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən kifayət qədər açıq informasiya verildi. Bu gün daha çox ümumi olaraq qeyd etmək istərdim ki, təklif olunan qanun layihəsində dövlət büdcəsinin gəlirlərinin 10 milyon manat azalması, xərclərinin isə 597 milyon 500 min manat artırılması nəzərdə tutulmuşdur. Qeyd edirəm ki, vergidən yığımların təxminən 685, gömrük rüsumlarının 170 milyon manat azalması proqnozlaşdırılır. Əvəzində isə Dövlət Neft Fondundan 850 milyon manat daha artıq vəsaitin dövlət büdcəsinə transferti nəzərdə tutulur. Eyni zamanda, nəzərə alaq ki, bütün bunların nəticəsində dövlət büdcəsinin kəsiri də 608 milyon manat artırılır. Yəni bütövlükdə, bunların nəticəsində dövlət büdcəsinin xərcləri daha çox artırılmaqla böhran dövründə heç bir sosial təminat xərclərinin azaldılmaması, dövlətin müdafiə və təhlükəsizlik qabiliyyətinin, eyni zamanda, iqtisadi fəaliyyətin daha da artırılması və gücləndirilməsi hesabına dövlət büdcəsində böhrandan daha sürətlə çıxmaq kimi bir potensial formalaşır ki, biz birinci oxunuşda, əslində, bunu məqbul saydıq.

Birinci oxunuşun müzakirəsi zamanı millət vəkillərindən 9 nəfər çıxış etmiş və bu çıxışların böyük əksəriyyəti, əslində, dövlət büdcəsinin layihəsi ilə birbaşa bağlı olmasa da, ancaq Siz də qeyd etdiniz, mən istərdim, bəzi məsələlərə aydınlıq gətirim.

Birinci, qaldırılan bir neçə məsələ təhsillə bağlı idi. Yəni ali məktəblərdə ödənişli əsasla oxuyan tələbələrə dövlət yardımını edilməsi ilə bağlı bizim 2 nəfər millət vəkili – Aydın müəllim və Erkin Qədirlı tərəfindən məsələ qaldırılmışdır. Mən xüsusi qeyd etmək istərdim ki, bu il aprel ayının 13-də Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 138 sayılı qərarı olmuşdur. Bu qərara görə Azərbaycan Respublikasının təhsil müəssisələrində normativ təhsil müddətində ödənişli əsaslarla əyani təhsil alan və sosial baxımdan həssas əhali qrupuna aid edilən ailələrin üzvü olan tələbələrin 2020-ci ildə tədris semestrləri üçün təhsil haqqı xərcləri dövlət büdcəsinin hesabına ödəniləcəkdir. Bizim araşdırmamıza görə bu kateqoriyaya aid olan tələbələrin sayı 15200 nəfəri əhatə edir və bu 15200 tələbənin 2019–2020-ci tədris ili üçün tədris haqlarının ödənməsi üçün dövlət büdcəsində artıq 40 milyon manat nəzərdə tutulmuşdur. Həmin vəsaitin bir hissəsinin ödənişi də artıq həyata keçirilmişdir. Ümumilikdə, bu, təhsillə deyil, eyni zamanda, bütövlükdə yardımla bağlıdır. Belə bir sual var ki, dövlətin yardımları ünvanlı, yoxsa kütləvi olmalıdır. Bütün dünyanın təcrübəsi göstərir, yardım o zaman səmərəli olur və yardımın fəlsəfəsi də bundan ibarətdir ki, yardım hökmən ünvanlı olmalıdır. Yardım ehtiyacı olanlara verilməlidir. Çünki ehtiyacı olanlara yardımın verilməsi dövlət siyasətinin ümdə vəzifələrindən biridir. Ona görə düşünürük ki, bu kateqoriyaya aid olan tələblərin müəyyən olunması dövlətin atdığı ilk və mühüm bir addımdır. Düşünürəm ki, əgər bu kateqoriyalara aid olan tələbələrin sayının daha da artırılmasına ehtiyac yaranarsa və bu təhlillərin nəticəsində yeni tələbələr həmin kateqoriyalara uyğun gələrsə, dövlət büdcəsində bununla bağlı ayrılmış 40 milyon vəsait kifayət edəcəkdir.

Millət vəkillərinin qaldırdığı ikinci mühüm məsələ sahibkarlığa dəstəyin artırılması, müdafiə xərclərinin artırılması ilə bağlı idi. Mən qeyd edirəm ki, cənab Prezidentin tapşırığına uyğun olaraq, dövlət büdcəsində təhlükəsizlik və müdafiə qabiliyyətinin artırılması üçün yetərli qədər vəsait nəzərdə tutulmuşdur. Bundan heç kəsin şübhəsi olmasın. Mən düşünürəm ki, belə bir ehtiyac yaranacağı zaman həm dövlət büdcəsinin, həm də ölkəmizin ehtiyatları müdafiə qabiliyyətimizi təmin etmək üçün kifayət qədər yetərlidir və çevik alətlər də mövcuddur.

Sahibkarlığa gəldikdə isə demək istərdim ki, dövlət büdcəsində pandemiya ilə əlaqədar iqtisadi dəstək üçün tədbirlərin maliyyə təminatı, o cümlədən də sahibkarlara dövlət tərəfindən maliyyə dəstəyinin davam etdirilməsi üçün əlavə 100 milyon manat artıq nəzərdə tutulmuşdur. Bildiyiniz kimi, dünən Nazirlər Kabinetinin verdiyi qərarla Azərbaycanda pandemiya dövründə zərər çəkmiş, yaxud təsirlərə məruz qalmış sahibkarlara dövlət tərəfindən dəstək əlavə bir ay uzadılmışdır. Bu, həmin sahibkarlara muzzla çalışanların əmək haqlarının əhəmiyyətli hissəsinin ödənilməsi və fərdi sahibkarların isə böyük bir hissəsinə dövlət tərəfindən verilən yardımın davam etdirilməsi deməkdir. Mən xüsusi qeyd edirəm ki, bu ilin 1 iyul tarixinə qədər, bütövlükdə 24300 sahibkarın 210 min muzzlu işçisinə və 105,6 min fərdi sahibkara dövlət tərəfindən bütövlükdə 170 milyon manatdan çox vəsait ödənməmişdir. Yəni nəzərə alsaq ki, sahibkarlığın dəstəklənməsi üçün dövlət büdcəsində dövlət investisiya xərclərinin vəsaiti azaldılmamış, olduğu kimi saxlanmışdır, eyni zamanda, iqtisadi fəaliyyət üçün dövlət büdcəsindən əlavə 230 milyon manatdan çox vəsaitin nəzərdə tutulması onu deməyə əsas verir ki, pandemiya və böhran dövründə

dövlət haqlı olaraq iqtisadi xərclərin artırılması ilə daha çox sahibkarların az zərər çəkməsi və böhrandan sürətli çıxması kimi bir iqtisadi siyasət yürüdəcəkdir. Bu, tamamilə məqbul, eyni zamanda, lazımi bir iqtisadi siyasətdir.

Bütövlükdə digər məsələlərlə, tikinti sektoru ilə bağlı Fəzail müəllimin qaldırdığı məsələ barəsində qeyd etmək istərdim ki, Azərbaycanda qeyri-neft sektoru 6 ayda 2,5 faiz azalmışdır. Tikinti sektorunun payının təxminən 17,5 faiz azalması, eyni zamanda, ÜDM-in azalmasına təsir etmişdir. Amma nəzərə alsaq ki, büdcədə, bütövlükdə tikinti sektorunun azalması ilə bağlı hər hansı bir xərc nəzərdə tutulmamışdır, tam tərsinə, düşünürəm, investisiya xərclərinin olduğu kimi saxlanması və iqtisadi fəaliyyətin artırılması, həm də bu sektorun inkişafı üçün mühüm maliyyə mənbələri yaradacaqdır.

Son olaraq qeyd etmək istərdim ki, birinci oxunuş üçün verilən təkliflər kifayət qədər yetərli olmuşdur. Mən fikirlərimi ümumi halda bildirdim. Hazırda ikinci oxunuşdur, düşünürəm ki, ikinci oxunuşla bağlı da millət vəkillərinin təklifləri olarsa, biz bunu hökmən araşdıracağıq. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Ətraflı məlumatınıza görə çox sağ olun, Tahir müəllim. Hörmətli həmkarlar, ikinci oxunuş olduğuna görə, siz bilirsiniz, biz qanun layihəsini əvvəlcə əsas kimi qəbul etməliyik. Ona görə də xahiş edirəm, qanun layihəsinə əsas kimi münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri

(saat 11.18 dəq.)

Lehinə	83
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1

Şakir müəllim, sizdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. Lehinə 19 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, qanun layihəsinin müzakirəsinə başlayaq. Çıxış eləmək istəyənlər var, görürəm. Fazil Mustafa. Fazil müəllim, buyurun.

F.Mustafa. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli hökumət üzvləri! Mən dünən məsələ ilə bağlı çıxış eləmişəm. Ona görə geniş çıxış etməyəcəm. Bir məsələyə toxunmaq istəyirəm. Dünən, bildiyiniz kimi, hökumət tərəfindən sahibkarların və başqalarının 2021-ci ilin yanvar ayına qədər götürdükləri dövlət müəssisələri, yaxud torpaq sahələrinin icarə haqqından azad olunması barədə xüsusi bir qərar verildi. Çox müsbət bir addımdır. Hökumət bu addımı çox vaxtında atıbdır.

Burada hörmətli Tahir müəllim də dedi, sahibkarlara dəstək bir ay da uzadılıbdır. Amma bir şeyi nəzərə almalıyıq ki, sahibkarın əmək haqqının ödənməsinə görə verdikimiz məbləğ, təbii ki, sadəcə, dövlətin elədiyi fədakarlıqdır. Yəni bunu qiymətləndiririk. Amma sahibkar təkcə əmək haqqı ödəmək ilə ayaqda qalmır ki, əgər öz sahəsi, infrastruktur çökürsə, sabah o, necə dirçəldə bilər. Bütün turizm obyektləri çöküb. İnanın ki, Azərbaycanın rayonlarına gediş-gəlişin dayanması yoxsul əhalinin orada turizmin inkişafından müəyyən dərəcədə əldə edə biləcəyi cüzi yaşam şərtlərini də ortadan qaldırıbdır. Bu, bir-iki aydan sonra bizim üçün çox ciddi problemlər yarada bilər. Deyək, məsələn, adi bir qızıl dükanını, qızıl satışı yerini

də bağlayıblar. Bura 2-3 nəfərdən artıq adam girmir. Ayaqqabı, nə bilim, paltar yeri. Bu ərzaq mağazasına hamı eyni vaxtda dolur, supermarketdə beş yüz, min adam olur. Bu, daha təhlükəlidir, nəinki hər saatdan bir 3-4 nəfərin olduğu yer. Sanki bir çox adamlar düşünmürlər ki, sosial gərginliyi ertələmək olmaz. Bunu mütləq indidən ortadan qaldırmaq lazımdır ki, əhali hədsiz yoxsullaşmasın.

Ona görə də mən fürsətdən istifadə edib, operativ qərar-gaha, hökumət nümayəndələrinə səslənirəm, hökumət nümayəndələrinin hər biri oranın üzvüdür. Bu qaydaları təcili dəyişmək, bütün bu yerləri açmaq lazımdır. Sadəcə, biz maskaya, başqa məsələlərə görə qanun qəbul eləmişik. Nəzarəti şiddətli şəkildə artıraraq, gücləndirək. Amma vətəndaşın gəlir yerlərini sıradan çıxarmaqla sabah biz bu problemi çözmə bilməyəcəyik.

Baxın, 190 manatı niyə müzakirə elədik. Müəyyən məsələlərdə bunun həlli yolunu hələ də tapa, axıra çatdıra bilməmişik. Yəni demək istədiyim odur ki, biz elə eləyək, bir ay sonraya bu yükü yüngülləşdirən istiqamət götürək. O baxımdan da mən sahibkarlara yalnız əmək haqqı ilə bağlı dəstək verməyin tərəfdarı deyiləm. Sahibkara öz işini özünün dirçəltməsinə imkan yaratmağın tərəfdarıyam. Xəstəlik təhlükəsi var, başa düşdüm. Amma biz nəzarəti gücləndirməklə bunun qarşısını ala. Ona görə də tolkuçkanın da açılmasının tərəfdarıyam. Nəzarət edək, əgər orada bir metr yarımdan az məsafə saxlanılsa, dərhal sahibkarı cərimələ, məcbur elə ki, onu tətbiq eləsin. Amma bağlamaq artıq yanlış yoldur və sonra biz bunun ağır nəticəsini ödəyəcəyik.

Restoranlar, kafelər, başqa yerlər, bölgələrə gediş-gəliş ilə bağlı problemlər də eyni vəziyyətdədir. Biz açmalıyıq və diqqət edirsinizsə, çox adam heç xəstəxanada müalicə

olunmur. Böyük əksəriyyət evlərində və öz ciblərinin hesabına müalicə olunurlar. Böyük əksəriyyət xəstə adamlarına bir həkim tutur, evlərində müalicəni özləri daha səmərəli həyata keçirirlər. Çünki bəzən xəstəxanalarda bir də görürsən, həkim, tibb bacısı heyəti çatışmır. Ona görə də biz real vəziyyətdən çıxış eləməliyik.

Bilirsiniz, bugünkü durumu, hansısa bir şəkildə nəyisə gizlətməklə özümü zə ziyan vururuq. Mənim fikrim odur ki, bunu açıq, səmimi şəkildə həll eləməyin yolunu tapaq. Ona görə də mən çox xahiş edirəm ki, operativ qərargah qərarına bir də baxsın. Nə qədər müəssisələr varsa açılsın. Gediş-gəliş məsələsində bir az daha geniş imkanlar yaradılsın ki, rayonlarda turizm tam şəkildə çökməsin və oranın əhalisi ağır duruma düşməsin. İstədim ki, bu problemi diqqətə çatdıram. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Hörmətli həmkarlar, bizim yuxarıdakı həmkarlarımızı daxil eləməklə yazılanlar 11 nəfərdir. Şakir müəllim, indi biz bir az ayrı cür edirik. Biz onları görürük, amma onlar qabaqcadan yazılmışdılar. Ona görə də mən bir nəfərdən bir söz verəcəyəm. Təklif var, 5 dəqiqəyə keçək.

Yerdən.(*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Çox sağ olun. İndi isə Bəhruz Məhərrəmov. Buyurun, Bəhruz müəllim.

B.Məhərrəmov. Hörmətli həmkarlar, hörmətli Sədr. Əvvəlcə, xanım Sədr, söz verdiyinizə görə təşəkkür edirəm. Bu layihə, əslində, dövrün tələbidir. Pandemiyanın yaratdığı bu uyğunsuz şəraitə cavab verməyimiz üçün bizim atdığımız çevik addımdır və əlbəttə ki, özüm də həmkarlarımı da bu layihəni dəstəkləməyə səsləyirəm.

Hökumət pandemiya dövründə üzərinə düşəni kifayət qədər etdi və həqiqətən, Fazil müəllim çox doğru dedi ki,

bu ciddi fədakarlıqdır. Əslində, bir çox dövlətlərin təcrübəsinə baxanda, imkan və atılan addımları müqayisə edəndə, doğrudan da, Azərbaycan dövlətinin çox ciddi işlər reallaşdırdığının şahidi oluruq. Lakin bəzi məqamlar var ki, həmin məqamlar görülən işlərin üzərinə müəyyən formada xoşagəlməz hal yaratmaqdadır. Məsələn, test qiymətləri. Əslində, hökumət bu qədər tədbirlər görür, bu qədər ciddi addımlar atılır. Amma bu qiymətə koronavirus testinin olması o qədər də uyğun hal deyil. Eyni zamanda, mən fikirləşirəm ki, biz bu büdcə dəyişimi layihəsinə bir perspektiv kimi baxmalıyıq. Hazırkı dövrün tələblərinə uyğun olaraq, müəyyən məqamlara, məsələn, bilirik ki, pandemiya artıq təhsilə yeni nəfəs, yeni bir forma gətirib. Əslində, hazırkı şərait başa çatsa belə, bizim artıq geriye dönüşümüz yoxdur. Geriyə dönüşümüz geri addım atmaq olar və biz bu şəraiti qiymətləndirib yeni baxış göstərməliyik. Məsələn, təhsil kreditlərinin faiz hissəsinin subsidiyalaşdırılması kimi məsələlərə baxmalıyıq. Ümumiyyətlə, cənab Prezidentin özünün dediyi kimi, bir sıra peşələr tədricən sıradan çıxacaq. Biz yeni büdcə layihələrinə baxarkən artıq bu istiqamətdə, bu prizmadan yanaşmalar nümayiş etdirməliyik.

Bundan başqa, çox ciddi problem olan suvarma problemlərinə biz artıq yeni baxış açısından yanaşmalıyıq. Artıq dünyanın yeni baxış forması var. Bütün bunların fonunda mən yenə deyirəm, hökumətin karantinlə bağlı atdığı addımların hamısı müsbət qiymətləndirilməlidir. Cənab Prezidentin humanist siyasəti, əlbəttə ki, bütün xalq, eləcə də parlament tərəfindən dəstəklənir. Burada məni bir məqam narahat etməkdədir. Bəli, karantin, doğrudan da, insanlar üçün narahatlıqdır və diskomfortdur. Lakin açıq deyək, dövlətin başqa alternativləri varmı? Ortada olan

təcrübələr, elə bizim may ayında olan öz təcrübəmiz onu göstərdi ki, əslində, bu məsələlərdə çox ehtiyatlı davranmaq lazımdır.

Məni burada çox narahat edən ciddi bir məsələ var. Bu gün istər ölkə daxilində yaşayan Qərb dövlətlərindən maliyyələşən bəzi şəxslər, istər bizim xaricdə yaşayan Azərbaycan vətəndaşları, istərsə də onlardan ilhamlanan ayrı-ayrı beynəlxalq təşkilatlar nədənsə bütün dünyadakı analogi məhdudiyət tədbirlərini müqayisə etmədən Azərbaycandakı karantin tədbirlərini siyasiləşdirməkdədirlər. Bu, özü çox ciddi problemdir. Bu məhdudlaşdırma tədbirləri bütün dünyada var, Çində hətta bundan qat-qat sərt məhdudlaşdırma tədbirləri oldu. Bunun siyasiləşdirilməsi, siyasi formata salınması və Azərbaycan hakimiyyətinin, Azərbaycan dövlətinin tənqid olunması yolverilməzdir. Eyni zamanda, vaxtilə Azərbaycan dövlətinin qayğısı ilə əhatə olunmuş bir sıra ictimai statusa malik olan şəxslərin də bu çağırışlara qoşulması, bu çağırışları tətikləməsi, hesab edirəm ki, dövlətə xəyanətdir.

Bilirsiniz, hüquqşünaslar çox yaxşı bilir, cinayət-prosessual qanunvericiliyində cinayət təqibinin başlanması üçün səbəb və əsaslar var. Səbəb odur ki, hər hansı bir məlumat olsun. Fiziki şəxslərdən, hüquqi şəxslərdən, kütləvi informasiya vasitələrindən, yaxud təhqiqatçı müstəntiqin özünün müəyyən etdiyi məlumatlar olsun. Əsas isə ondan ibarətdir ki, həmin məlumatlarda cinayət tərkibinin əlamətləri olsun. Bu gün sosial şəbəkələrdə, eyni zamanda, kütləvi informasiya vasitələrində dövlətə qarşı bu kimi açıq çağırışlar, karantin tədbirləri, eyni zamanda, xalqın hökumətə qarşı qızıqdırılması ilə bağlı, bax, bu kimi məsələlər açıq yer tutur. Təsəvvür edin, şəhidin adı üzərindən oyun oynayırlar. General Polad Həşimovun adı onun

qohumlarının yaşadığı küçəyə verilir və digər generalımız Həzi Aslanovun adı digər küçəyə verilir. Bu, təbii və tam normaldır. Amma bunun üzərindən oyun oynanılır. Bu məlumatlar da kütləvi informasiya vasitələrində yayılır, təxribata açıq çağırışlar olur. Təkcə bundan ibarət deyil. Bu oyunlar, əsasən, karantin üzərindən qurulur. Mən hüquq mühafizə orqanlarına səsələnirəm. Bu, cinayət təqibinin başlanması üçün səbəb və əsaslar deyilmi? Bir daha çağırıram və cinayət təqibinin bu istiqamətdə başlanmasının mümkünliyünün yoxlanmasını xahiş edirəm. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Hikmət Məmmədov. Hikmət müəllim, buyurun.

H.Məmmədov. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəklləri! Mürəkkəb bir dövrdə yaşayırıq. Hibrid müharibələrə cəlb olunmuşuq. Bu müharibələr müxtəlif müstəvidə davam edir. Onlardan biri də COVID-19-a qarşı apardığımız müharibədir. Bir şeyin fərqlində olmalıyıq ki, bu gün büdcə müzakirələrini zəruri edən və onu şərtləndirən də məhz pandemiyanın yaratdığı yeni iqtisadi, maliyyə, sosial gerçəkliklərdir. Ona görə də mən düşünürəm ki, bu məsələləri nəzərə almadan, biz nə büdcədə təklif olunan yeni dəyişiklikləri düzgün qiymətləndirə, nə də öz fikirlərimizi səsəndirərkən daha obyektiv ola bilərik.

Ona görə mən düşünürəm, buradan başlamaq lazımdır, yəni bu gün karantin rejiminin yumşaldılmasını tələb edənlər, istəyənlər, əminəm, sabah karantin rejimi yumşaldılacaqsa, məhz bunda hökuməti ittiham edəcəklər ki, nəyə görə karantin rejimi yumşaldıldı. Çünki adekvat olaraq xəstəlik artacaqdır. Bu gün iqtisadi fəallığın məhdudlaşdırılmasının əksinə, əleyhinə olan vətəndaşlarımız sabah iqtisadi fəallığı məhdudlaşdıran zaman deyəcəklər ki,

nəyə görə vətəndaşların sağlamlığının qeydinə qalınmır. Yenə hakimiyyətin və hökumətin qərarlarını tənqid edəcəklər.

Ən əsas məsələlərdən biri də ondan ibarətdir ki, bu gün pandemiya şəraitində kiçik və orta sahibkarlara köməklik göstərilir. Bu gün bu kömək, bu yardım büdcəmizdə də var. O məsələlər, bunu korrupsiya mənbəyi kimi təqdim edənlər sabah o yardım dayandırılanda yenə hökuməti sahibkarlara sahib çıxمامaqda ittiham edəcəklər. Bu gün çox yanlış bir şey edənlər, 14-dən 15-nə keçən gecə Azərbaycan ordusuna, Azərbaycanın Ali Baş Komandanına olan dəstək mitinqini, Azərbaycan xalqının həmrəyliyini bu gün yaşamaq üçün mübarizə və sosial kontekstdə qiymətləndirənlər, mən düşünürəm ki, sabah ictimai məsuliyyətdən yayınmağa çalışacaqlar. Bu fikirlərin ictimai məsuliyyətini daşıya bilməyəcəklər.

Pandemiyaya qarşı mübarizədə bir dünya, bir də Azərbaycan təcrübəsi var. Biz artıq bu yolu keçmişik. May ayının 18-də yumşalmalar həyata keçirildi. Restoranlar qismən işlədi, iqtisadi fəallıq artdı. Nə baş verdi? 150-180-lərdə olan yoluxma sayı iyun ayının əvvəllərində artıq 690-a və 700-ə yaxınlaşdı. Ona görə də mən düşünürəm ki, müqayisəli təhlil aparıb obyektiv gerçəkliyi qiymətləndirmək lazımdır. Əks-təqdirdə bu cür mövqelər spekulativ mövqelər kimi qəbul oluna bilər. Mən düşünürəm ki, bizim hörmətli həmkarlarımızın içərisində heç kim bu məsələ barəsində spekulasiya etmək istəmir. Amma hər halda bu cür anlaşıla, dərk edilə bilər.

Qaldı ki, bəzən eşidirik ki, biz koronavirusla birgə yaşamağı öyrənməliyik. Amma nəzərə almaq lazımdır ki, bu, birgəyaşayış şərtlərini diktə edən tərəf biz oluruq. Ona görə əgər, doğrudan da, birgəyaşayış kontekstində

iqtisadi fəallığı artırmaq istəyiriksə, onda nümunə gətirdiyimiz ölkələrdəki sosial davranışları da nümunə kimi gətirməliyik. Tutaq ki, Skandinaviya ölkələrində və Şimali Avropanın bəzi ölkələrində, doğrudan da, birgəyaşayış qaydaları əks tərəfin, yəni virusun diktə etdiyi formada təmin olunubdur. Bilirsiniz ki, bunun da 3 forması var – maskalardan istifadə olunması, sosial məsafənin qorunması və gigiyenik qaydalara əməl olunması. Amma indi gəlin, biz özümüzə baxaq görək, biz buna nə dərəcədə riayət edə bilirik, doğrudan da, biz birgəyaşayış dediyimiz yeni yaşayış tərzinə alışmağa hazırıqmı və ya riayət edə, yaxud ənənəvi sosial davranışlarımızdan imtina edə, həyat tərzimizi dəyişə bilirikmi? Mən düşünürəm ki, əvvəlcə bu şeyləri təhlil edib, sonra fikirlərimizi ifadə etsək daha doğru olar.

Ona görə də mən hesab edirəm ki, büdcə dəyişiklikləri yerindədir, buna səs verəcəyəm. Hökumətin, operativ qərargahın aldığı qərarlar doğrudur. Necə olur ki, Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Baş direktoru deyir ki, bilmirəm, peyvənd tapılacaq, ya tapılmayacaqdır, bu, qorxu, vahimə yaradan psixoloji informasiya kimi qəbul olunmur, amma Azərbaycanda bu cür fikirlər səsləndirəndə deyirlər, xəyali bir personaj kimi bizə hədə-qorxu gəlirlər və sair. Bu, qorxu deyil, heç bir xəyali personaj məhsulu deyil. COVID-19 real bir pandemiyadır və insanların həyatına son qoyur.

Sonda mənim bir sualım var, büdcəmizlə bağlıdır. Hörmətli nazirimiz çıxış edən zaman qeyd etdi ki, biz yeni büdcə dəyişikliklərini qəbul edərkən kontrsiklik, yəni əks-faza taktikasından istifadə etmişik. Mən xeyli iqtisadi ədəbiyyatı vərəqlədim və doğrusu, bunu özümə izah edə bilmədim. Bir qədər az tətbiq olunan metoddur, iqtisadi

alətdir. Ona görə həm maariflənmə baxımından, həm də ictimaiyyətin obyektiv, doğru dərk etməsi üçün düşünürəm ki, bunun da qısaca izahatına ehtiyac var. Əminəm ki, doğru qərardır, amma hər halda, bax, bu da izah olunmalıdır. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Erkin Qədirli. Buyurun.

E.Qədirli. Təşəkkür edirəm, xanım Sədr. Mən hörmətli Tahir müəllim Mirkişiliyə də həm təklifimə diqqət ayırdığına, həm də izahına görə təşəkkür edirəm. Doğrusu, dünən mən o təklifi verəndə Nazirlər Kabinetinin həmin qərarı haqqında məlumatım var idi. Mən bilirəm ki, Nazirlər Kabineti 2020–2021-ci il tədris illəri üçün bir neçə kateqoriya ilə bağlı təhsil haqlarının yarımbarı azaldılmasını artıq qərarlaşdırıb. Yalnız əgər o qərara baxsaq, oradakı çevrə çox dardır. Yəni orada kimlərdir? Valideynlərinin hər ikisi, özü də biri yox, hər ikisi I və ya II qrup əlil olanlar və ya qanuni nümayəndələri, işsiz kimi qeydiyyatda olanlar, yəni işsizlər yox, işsiz kimi qeydiyyatda olanlar. Dünən bu haqda çox danışıldı. Çeşidli səbəblərdən işsizlərin heç də hamısı işsiz kimi qeydiyyatda deyillər. Bu karantin dönməndə isə onların sayının artdığı güman olunur ki, bu barədə də danışılır. Növbəti kateqoriya yaşa görə pensiya və yaşa görə pensiya müavinəti alanlardır. Bunlar, şübhəsiz ki, yardım olunmalı kateqoriyalardır. Amma bu, çox dar çevrədir.

Sahibkarlıqla bağlı neçə problem qaldırıldı və bu barədə danışıldı, amma sahibkarların, ümumiyyətlə, heç sahibkar olmasa da, işçilərin iqtisadi problemlərindən biri də təhsildir. Yəni iqtisadiyyatın önəmli bir parçasıdır. Hərçənd ki, çoxumuz bəzən bunu unuduruq. Xüsusilə söhbət ödənişli təhsildən gedir. Mən sizi inandırırım ki, seçicilər arasında sahibkar oldu, ya olmadı bununla bağlı yazan və

zəng edənlər çoxdur, camaat deyir, yaxşı, kreditim, icarə haqqı bir qırağa qalsın, mən uşağımı oxutdurmalıyam. Bir tərəfdən, adam belə şeyə görə sevinir, çünki ən dar, ən çətin dövəmdə vətəndaşlarımız övladlarının təhsili haqqında düşünürlər. O biri yandan da hesab edirəm ki, bu, axı, onların seçimi deyil, hamı üçün bir problem olduğu kimi, onlar üçün də əlavə iqtisadi çətinliklər yaranır. Özü də bu, onlar üçün öncədən hesablanacaq bir risk deyildir. Ona görə hesab edirəm ki, hələ gec deyil, ikinci oxunuşdur. Tahir müəllimdən də, maliyyə nazirimizdən də xahiş edirəm, onsuz da təklif olunan layihədə təhsil xərcləri 121 milyondan bir qədər artıq azaldılıb, – bu, böyük puldurmu, azdırmı, bilmirəm, mən o mövzuya girmirəm, – hesab edirəm ki, onun ən azından yarıya qədəri, bax, o insanların övladlarının təhsil haqlarının yarısının ödənilməsinə xərclənə bilər.

Xahiş edirəm, mümkünə, üçüncü oxunuşa qədər buna bir daha baxılsın. Çünki Nazirlər Kabinetinin qərarında nəzərdə tutulan kateqoriyalar çox dar çevrədir. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Vahid Əhmədov. Vahid müəllim, buyurun.

V.Əhmədov. Çox sağ olun. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkili! Biz dünəndən 2020-ci ilin dövlət büdcəsində düzəlişləri müzakirə edirik. Əlbəttə ki, pandemiya, neftin qiymətinin aşağı düşməsi və digər məsələlər ciddi təsir edir. Bütün dünya iqtisadiyyatında olduğu kimi, Azərbaycan iqtisadiyyatında da ciddi problemlər yaranıb və yaranmaqdadır. Amma bununla əlaqədar olaraq mən bir neçə məsələyə toxunmaq istəyirəm.

Dünən cənab nazir Samir Şərifov da toxundu, sonra o suala cavab verilmədi. Necə ola bilər ki, birinci yarım ildə

pandemiyanın ən şiddətli dövrü idi, mart ayından başlayaraq, Azərbaycanda dövlət başçısı tərəfindən çox təsirli karantin tədbirləri həyata keçirildi, amma biz dövlət büdcəsinin gəlir və xərclərini yerinə yetirə bildik. Yəni əgər biz proqnozda haradasa 58 milyon manat profisit nəzərdə tutmuşduqsa, əlavə 345 milyon manat profisit əmələ gəldi. Deyirik ki, turizmdə, tikintidə geriləmə oldu. Tikintidə 2019-cu ildə də və 2020-ci ilin birinci yarısında da geriləmə var idi. 2019-cu ildə 6 faizə yaxın idi, 2020-ci ildə də haradasa 14,5 faiz geriləmə oldu. Yəni bütün bunların hamısını pandemiya, neftin qiymətinin aşağı düşməsi və sair səbəblərlə bağlamaq yox, mən hesab edirəm ki, dövlət büdcəsinə baxılmasına, burada ciddi analizə ehtiyac var.

Birincisi, burada bəzi məsələləri siyasiləşdirirlər və belə hesab edirlər ki, əgər pandemiya dövründə müəyyən karantin tədbirləri aradan qaldırılarsa, bu, siyasi tədbir kimi nəzərdə tutulacaq. Qonşu dövlətlər, Rusiya, Türkiyə, Gürcüstan var. Türkiyədə bütün müəssisələr, bütün xidmət obyektləri işləyir. Amma çox ciddi də karantin tədbirləri həyata keçirilir. Burada çıxış edən millət vəkili tələb edirlər ki, indi sahibkarlara, insanlara kömək edək. Düzdür, birinci yarımildə cənab Prezidentin təklifi nəticəsində 600 minə yaxın insana 190 manat vəsait verildi. O vəsaitin verilməsində də ciddi problemlər yarandı. Mən sizi inandırırım, bu proses belə davam etsə, əgər biz iş prosesini bərpa etməsək, ikinci yarımildə biz çox ciddi problemlərlə üzləşəcəyik. Bunu siyasiləşdirməyə ehtiyac yoxdur. Nazirlər Kabineti, qərargah var. Otursunlar, baxsınlar, hansı sahələri işlətmək mümkündür, o sahələr işləsin. O sahələr niyə dayanmalıdır? Hansı sahələr dövlət büdcəsinə əlavə gəlir, əlavə dəyər gətirirsə, o sahələrin işləməsinə

çox böyük ehtiyac var. Biz uzun müddət insanları işsiz saxlaya bilmərik. Elə insan var ki, səhər işə gəlir, axşam ailəsinə bir parça çörək aparır. O insan indi dayanıb gözləyəcək ki, ona 190 manat verilsin və sair? Yəni bu, ciddi məsələlərdir, özü də bunu, mən belə hesab edirəm ki, siyasiləşdirməyə heç bir ehtiyac yoxdur.

Nazirlər Kabineti xüsusi bir siyahı hazırlayıb. Mən belə hesab edirəm ki, bəzi müəssisələrin işləməsinə ehtiyac var. Onu təcili tətbiq etməliyik. Yəni indi biz “Büdcə sistemi haqqında” Qanunda dəyişiklik edirik, büdcə qaydasını dəyişdiririk. Bu da, mən hesab edirəm ki, doğru variantdır. Çünki qeyri-neft gəlirlərinin azalması çox ciddi problemlər yaradıb. Biz istəyirik ki, xərclər vasitəsi ilə büdcəni tənzimləyək. Bu da uzun müddət davam edə bilməz. Biz indi vaxt qoyuruq, yanvar ayının 1-nə kimi. Bəs sonra nə olacaq, əgər pandemiya belə gedəcəksə, neftin qiyməti aşağı düşəcəksə, biz yenə götürüb bu müddəti uzadacağıq. Müddəti uzatmaq digər ciddi problemlərə gətirib çıxara bilər. Yəni ona görə də burada əsas ciddi məsələ, mən belə hesab edirəm ki, istehsal, xidmət sahələrinin təcili işləməsindən ibarətdir.

Burada bəzi məsələlər qeyd olundu. Mən keçən dəfə komitənin iclasında qeyd etdim ki, Azərbaycanda bütün millət vəkillərinə toxunan məsələ su məsələsidir. Cənab Prezident də bu məsələyə diqqət yetirdi, fərman imzaladı. Amma indi mən baxıram, iqtisadi fəaliyyət ilə bağlı biz 230 milyon əlavə vəsait ayırmışıq. Amma nə “Azərsu”ya, nə də Meliorasiya və Su Təsərrüfatı ASC-yə su ilə, kəndlərə su çəkilməsi və sair ilə əlaqədar vəsait nəzərdə tutulmayıb. Maliyyə nazirinin müavini Azər müəllim burada iştirak edir, yəqin buna aydınlıq gətirə bilər. Yəni su məsələsi çox ciddi məsələdir, xüsusilə kəndlərdə və rayon-

larda. Ona görə mən hesab edirəm, bu məsələyə diqqət etmək lazımdır. Bir də...

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Bir dəqiqə vaxt verin.

V.Əhmədov. Bir də manatın məsələsinə, taleyinə aydınlıq gətirmək lazımdır. Çünki neftin qiyməti kəskin aşağı düşürsə, qeyri-neft sektorunda ciddi problemlər yaranırsa, manatda ciddi problem yarana bilər. Komitənin iclasında Əli müəllim Məsimli bu məsələyə toxundu. Amma biz ona cavab ala bilmədik. Çox ciddi problemdir. Bu pandemiya dövründə, iqtisadiyyatın böhranı dövründə manatın taleyi necə olacaq? Bu məsələ də bizim üçün çox ciddi məsələdir.

Bir də ki, banklarla əlaqədar, xahiş edirəm, 4 bankı bağladılar, insanlar küçələrdədir, bankların qabağına yığışırlar, bizə müraciət edirlər. Öz əmanətlərini ala bilmirlər. Konstitusiyaya Məhkəməsi qərar verməli idi. Qərarı verib axıra çatdırı bilmədi. Mən hesab edirəm ki, Konstitusiyaya Məhkəməsi bu qərarı tez bir zamanda verməlidir.

Ümumi götürəndə, əlbəttə, mən düzəlişləri təqdirəlayiq hesab edirəm, səs verəcəyəm və millət vəkillərini də səs verməyə çağırıram. Sağ olun.

Sədrlik edən. Vüqar Bayramov. Vüqar müəllim, buyurun.

V.Bayramov. Çox təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri! Mən sənədlə bağlı öz fikirlərimi söyləməmişdən əvvəl qeyd etmək istərdim ki, büdcəyə edilən dəyişikliklər, təbii ki, zəruri və gözlənilən idi. Baxmayaraq ki, 2020-ci ilin birinci yarımilinin yekunlarında, xüsusilə birinci rübdə iqtisadi sabitlik qorunub saxlanmışdı. Amma nəzərə almaq lazımdır ki, 2020-ci ilin birinci yarısında büdcə gəlirləri profisitlə icra olunsaydı belə, bu, 2020-ci ilin ikinci yarısında həmin profisiti

qoruyub saxlamaq anlamına gəlmir. Çünki 2020-ci ilin birinci yarısında, xüsusilə ilk 2 ayda, yəni pandemiya öncəsi dövrdə Azərbaycan yüksək iqtisadi göstəricilərə malik olmuşdu. Artıq aprel ayından sonra ümumi daxili məhsulda azalma tempi müşahidə olundu. Nəticə etibarılı ilə biz birinci yarım ildə 2,7 faiz azalma müşahidə etdik. Bu da növbəti aylar üçün pandemiyanın təsirindən, yəni obyektiv səbəblərdən Azərbaycan iqtisadiyyatının azalmasına gətirib çıxaracaqdır.

Təqdim olunan sənəd bütöv fiskal siyasətin dəyişməsi anlamına gəlir. Nəzərə alsaq ki, bu, fiskal siyasətin fiskal qaydalarından kontrsiklik, yəni əks-faza fiskal siyasətə keçidi anlamına gəlir. Nəzərə alsaq ki, artıq təqdim oluna-caq fiskal siyasət daha çox Keynsi sayağı yanaşmadır, bu, xərclərin artırılması, eyni zamanda, vergilərdə güzəştlərin tətbiq edilməsi anlamına gəlir. Vergilərlə bağlı belə güzəştlər tətbiq olunur və xərclərin artırılması həyata keçiriləcək. Təbii ki, hörmətli Hikmət müəllim də qeyd etdi, burada çox önəmli məqamlardan biri məhz bu fiskal siyasətlə bağlı birmənalı mövqe olmamasıdır. Çünki xərclərin artırılması bir tərəfdən pul bazasının, pul təklifinin artmasına gətirib çıxarır və növbəti illərdə bu, istehlak və eləcə də valyuta bazarına təsirsiz ötüşür. Eyni zamanda, təbii ki, 2021-ci ildən sonra yenidən xərclərin azaldılması siyasəti və büdcə qaydalarının tətbiqi daha da aktuallaşır.

Təqdim olunan sənəddə gəlirlərin artması neftin büdcədəki payının artmasına səbəb olacaq. Belə ki, Dövlət Neft Fondundan 500 milyon dollar vəsaitin manat ifadəsində dövlət büdcəsinə transfert edilməsi büdcə gəlirlərində neft sektorunun payının 3,4 faiz artmasına, qeyri-neft sektorunun payının isə 4,4 faiz azalmasına gətirib çıxaracaq. Baxmayaraq, təbii ki, daha məqsədəuyğun optimal fiskal

siyasət həyata keçirilməsi, xüsusilə də büdcənin neftdən asılılığının azaldılması və ya mövcud səviyyənin qorunub saxlanmasına nail olunması məqsədəuyğun olardı. Çünki artıq neftin büdcə gəlirlərindəki payı 58 faizə qədər yüksələcək ki, bu da qeyri-neft sektorunun büdcə gəlirlərindəki payının 42 faizə qədər azalmasına səbəb olacaq. Təbii ki, düşünürəm, mərhələli şəkildə iqtisadi aktivliyin bərpa edilməsi məqsədəuyğun olardı. Çünki nəzərə alsaq ki, 2020-ci ilin ikinci yarısında qeyri-neft sektorundan artıq təsdiq olunacaq öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün iqtisadi aktivliyin mərhələli şəkildə bərpası və iqtisadi açılmaya gedilməsi məqsədəuyğun olardı, nəticə etibarı ilə bu, həmin proqnozların yerinə yetirilməsinə də gətirib çıxara bilər.

Hörmətli Səfər müəllimin burada olmasından istifadə edərək, bir məqamı da qeyd etmək istərdim. Təbii, Azərbaycan idxalında azalmalar var və o baxımdan, xüsusən ilk 5 ayda bizim idxalımızın 40 faizdən çox, yarım ildə 30 faiz azalması qeydə alınıb. Amma bununla belə, Gömrük Komitəsi xətti ilə, eləcə də əlavə dəyər vergisi və rüsumlardan ödənişlərdə azalmalar cüzdür. Təbii ki, hörmətli Tahir müəllim bunun əlavə dəyər vergisinə cəlb edilməyən idxalın azalması ilə bağlı olduğunu bildirdi. Təbii ki, növbəti ikinci yarımildə tendensiyanın necə dəyişməsi çox önəmlidir. Düşünürəm ki, bu, vacib məqamlardan biridir.

Eyni zamanda, xərclərin azaldılmasında rəşional yanaşmanın tətbiq edilməsinə ehtiyac var. Məsələn, tətbiqi tədqiqat üzrə xərclərdə praktik olaraq azalmalar var. 4 tətbiqi tədbir üzrə alt maddənin 3-də azalma nəzərə alınıb. Səhiyyə üzrə 70,4, təhsil üzrə 3,2, müdafiə və milli təhlükəsizlik üzrə 2,5 faiz. Nəzərə alsaq ki, tətbiqi tədqiqatlar çox vacibdir, o baxımdan bu xərclərin qorunub saxlanması

və digər xərclər hesabına optimallaşmanın aparılmasına ehtiyac vardır.

Qeyd olunduğu kimi, su sərvətinə ayrılan vəsaitin həcmində də azalmalar olacaq. 13,9 milyon manat vəsaitin azalması nəzərdə tutulur ki, düşünürəm, bu məsələnin vacib olduğunu nəzərə alaraq, bu maddə üzrə də optimallaşdırmalar...

Sədrlik edən. Sağ olun. Siyavuş Novruzov. Siyavuş müəllim, buyurun.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, hörmətli deputatlar! Mən dünən əsas fikirlərimi demişəm, amma bu gün bir neçə məsələyə baxdım, onunla əlaqədar fikirlərimi söyləmək istəyirəm.

Birincisi, hörmətli Tahir müəllim burada qeyd etdi, Naxçıvan Muxtar Respublikasına cəmi 1,3 milyon vəsait ayrılıbdır. Naxçıvan Muxtar Respublikası muxtar dövlətdir. Burada əlahiddə ordu, sərhəd qoşunları var, digər strukturlar fəaliyyət göstərir. O baxımdan, mən hesab edirəm ki, bu miqdara baxılmalıdır və artırılmalıdır. Çünki Ermənistanla ən böyük sərhədlərdən biri Naxçıvan Muxtar Respublikasıdadır. Götürək ki, Azərbaycanın ayrı-ayrı rayonlarında o sərhəd var, amma Naxçıvanın bir tərəfi, demək olar, Ermənistanla sərhəddir. Bu gün Ermənistanın ən çox qorxduğu Naxçıvanın əlahiddə ordusudur. Bir neçə döyüşlərdə də bu, sübut olunub, özünü göstərmişdir. Bundan başqa, digər tərəf İran, bir tərəf Türkiyə. Yəni blokada şəraitindədir. Düzdür, mən təşəkkür edirəm operativ qərargaha, Naxçıvana reyslərin sayını artırıb, həftədə 6 reys edibdir. Amma gələcəkdə buna yenidən baxılması məqsəduyğun hesab olunardı. Kifayət qədər insan gedə, gələ bilmir, xəstəxanaya, digər problemlərlə əlaqədar gəlmək istəyənlər var. Təhsillə bağlı gəlmək istəyənlər var.

Amma bütün bunlarla yanaşı, ən əsas şərt dünən burada həmkarlarımız da qeyd etdilər, hüquq mühafizə orqanlarına ayrılan vəsaitin artırılmasından ibarətdir. Cənab Prezident özü də çıxışında qeyd etdi ki, orduya ayrılan vəsait artırılacaqdır və artırılmalıdır. O baxımdan 1 milyon 300 min manatla Naxçıvanda pandemiya qarşı mübarizə aparsın, sərhədlərini qorusun, ya ermənilərə qarşı mübarizə aparsın? Bütün bunları nəzərə alaraq, ora kifayət qədər vəsait ayrılmalıdır. Bu gün biz Naxçıvan Muxtar Respublikasını qorumalıyıq. Qorumağımız üçün də mütləq istər orada yaşayan əhalinin sosial təminatı, istərsə də ordumuzun təchizatı yüksək səviyyədə olmalıdır.

Bu gün Türkiyə ilə bir yerdə orada ordumuz müxtəlif təlimlər keçir, və bu baxımdan da yenə deyirəm, Ermənistanın bu gün ən çox qorxdığı ordu Naxçıvanın əlahiddə ordusudur. Bu baxımdan da gələcəkdə, üçüncü oxunuşa qədər bu məsələyə Maliyyə Nazirliyi də baxsın, Naxçıvan Muxtar Respublikasına kifayət qədər vəsait ayrılınsın. 1,3 milyonu hara sərf etmək mümkündür. Elə tək son döyüşlərdə, yəni Tovuz istiqamətində olan döyüşlərdə, Naxçıvan Muxtar Respublikasında Sədərəkdə gedən döyüşlərdə də cəmi bir neçə raketin qiymətidir. O baxımdan bu məsələyə çox həssas yanaşmalıyıq və hesab edirəm ki, blokada şəraitində olan Naxçıvanın qorunması, saxlanması vacibdir. İran ilə yol bağlı, Türkiyə ilə bağlı, insanlar məhsullarını çıxarda bilmir, bu gün digər kənd təsərrüfatı rayonlarından fərqli olaraq, orada vəziyyət çox çətinləşib. Çünki məhsulu heç yana çıxarda bilmir. Əvvəl heç olmasa, İran vasitəsilə Azərbaycanın digər rayonlarına gətirirdilər, yaxud Türkiyə vasitəsilə başqa-başqa ölkələrə gedib çıxırdı. Amma bu gün bunların heç biri yoxdur. Vətəndaşın da böyük hissəsi orada kənd təsərrüfatında

çalışır, məhsul istehsal edir. Məhsulu qalıbdır, o baxımdan, hesab edirəm ki, nəzərə alınmalıdır, ora ayrılan dotasiyanın miqdarı artırılmalıdır. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Qənirə Paşayeva. Qənirə xanım, buyurun.

Q.Paşayeva. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, hökumət üzvləri, mətbuat və media nümayəndələri! Təbii, biz hamımız bu layihəni dəstəkləyirik və hər birimiz, hər bir insanımız anlayır ki, biz bütün dünyada ağır və ciddi bir pandemiya keçirik və belə bir dövrdə cənab Prezidentin rəhbərliyi altında dövlətimizin, dövlət qurumlarımızın, operativ qərargahın əhalinin sağlamlığı, aztəminatlı, pandemiya səbəbindən çətin vəziyyətə düşmüş ailələri dəstəklə bağlı proqramlarını yüksək qiymətləndirirlər. Amma, təbii ki, bəzi məsələlər də var, biz istəyerdik, hörmətli Tahir müəllim, hökumət üzvləri bu məsələlərə diqqət etsinlər, müzakirə etsinlər.

Mən Erkin müəllimin qaldırdığı məsələni bir az da davam elədirərək demək istəyirəm, təbii ki, biz hamımız bunu qiymətləndiririk, çətin vəziyyətə düşən ailələrin övladlarının ödənişli təhsil haqqına güzəştlərin edilməsi təxminən 15 min tələbəmizə şamil olundu. Amma inanın, belə müraciətlərin sayı həddindən artıq çoxdur. Biz yerlərdə ailələrlə görüşəndə, müzakirə edəndə görürük ki, elə uşaqlar var III, hətta IV kursda təhsilini dayandırmaq məcburiyyəti ilə üzləşirlər və bu, çox ağır bir prosesdir. Ona görə, Tahir müəllim, əgər büdcədə 40 milyon vəsait varsa, müvafiq qurumlarla, Təhsil Nazirliyi ilə də bu müzakirə oluna bilər ki, bu kateqoriya genişləndirilsin. Yəni tətbiq olunan kateqoriyanın sərhədlərinin genişləndirilməsinə ehtiyac var. Məsələn, övladını təkbəşinə böyüdən analar, dağılmış ailələrin övladları var ki, anaları

o uşaqları fədakarcasına böyüdüblər, təhsil veriblər və biz onları dəstəkləməliyik. Belə ailələrdən ödənişli təhsil alan uşaqlar var ki, çox çətin vəziyyətlə üzləşirlər, ana tək çalışsa da, çox çətin olur. İndiki dövrdə bəzilərinin iş yeri ilə bağlı problemləri var, ona görə çox xahiş edirik ki, bu kateqoriyada tənha, övladını tək böyütmək məcburiyyətində qalan analara, ümumiyyətlə, çətin vəziyyətdə olan ailələrə, uşaqların hansı kursda oxumasına da xüsusi diqqət göstərilsin.

Digər bir məsələ. Təbii ki, dövlətimiz tərəfindən sahibkarlığa çox böyük dəstəklər var və hamımız tərəfindən bu, çox yüksək qiymətləndirilir. Çünki burada minlərlə, on minlərlə insanımız çalışır və ümumiyyətlə, ölkənin iqtisadiyyatı, gücü sahibkarlığın inkişafı ilə ölçülür. Amma insanlarımız, təbii ki, bu karantin qaydalarının onların sağlamlığını qoruduğunun fərqiindədirlər. Amma bəzi təklifləri səsləndirirlər ki, bircə, operativ qərargahın müəyyən sahələrdə yumşaldılmanın daha tez getməsi imkanlarına baxması yaxşı olar. Söhbət mollardan kənardakı ticarət obyektlərindən gedir. Onların bəziləri var ki, heç normal hallarda o ticarət obyektlərində bir gündə, məsələn, mebel, qızıl dükanları və sair, çox insan olmur, bunu genişləndirmək olar. Mollardan kənarında, insanların həddindən artıq çox getmədiyi ticarət obyektlərində sərt qayda-qanunlara əməl edilməsini tələb etməklə bu yumşalmalara gedilməsi lazımdır. Açıq havada olan kafe və restoranların, – çünki açıq havada yoluxma riski qapalı məkanlardakı qədər böyük, geniş deyil, – açılması, bu yumşaldılmaların bir az genişləndirilməsi iş yerləri, sahibkarlığın inkişafı baxımından müsbət olardı. Biz inanırıq ki, bu məsələlərə baxılacaq, çünki dövlətimiz hər zaman deyir, əhalimizin sağlamlığı öncədir, biz hamımız da bunu

dəstəkləyirik. Amma bu məsələlərə də baxılması, yəni o risklərin dəyərləndirilməsi yaxşı olardı, çünki insanlarımız arasında bu istiqamətdə müraciətlərin sayı artır.

Vüqar müəllimin dediyi məsələ. Su, su təsərrüfatı ilə bağlı mən də müvafiq qurumlara müraciət edirəm ki, azaldılan xərclər içərisində su təsərrüfatı ilə bağlı xərclər məsələsi olmasın. Cənab Prezidentə də biz təşəkkür etdik ki, kənd rayonlarında su anbarlarının tikintisi ilə bağlı sərəncam imzalandı. Amma özəlliklə kənd yerlərində, – bunu dövlət başçımız da vurğulamışdır, – kənd rayonlarında su ilə bağlı layihələrin artmasına ciddi ehtiyac var. Çünki bunsuz kənd təsərrüfatının inkişafı çətin məsələdir. Ona görə bu istiqamətdə xərclərin heç azaldılmaması imkanları varsa, bunun dəyərləndirilməsini xahiş edirik. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Rauf Əliyev. Rauf müəllim, buyurun.

R.Əliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli hökumət nümayəndələri və media nümayəndələri! Mən də büdcə dəyişikliklərini dəstəkləyirəm və buna səs verəcəyəm.

Təbii, biz hamımız bu gün başa düşürük ki, hansı vəziyyətdə yaşayırıq, pandemiya ilə əlaqədar bir Azərbaycan deyil, bütün dünya bu vəziyyətdədir. Bir neçə məclislərdə mən və Xəzər rayonundan seçilmiş həmkarım Soltan Məmmədov bir neçə qlobal layihələr qaldırmışıq və bir neçə layihəni də ikimiz qol çəkərək dövlət nümayəndələrinə göndərmişik ki, bu məsələlərə baxılsın. Düzdür, bu layihələr hamısı maliyyə yönümlüdür və nəzərə alaq ki, bu gün büdcəmizdə də dəyişikliklər var.

Biz öz seçicilərimizlə görüşəndə onlara izah edirik ki, bir az səbr eləmək lazımdır, bu məsələlər nəzarətdədir, öz

həllini tapacaq. Amma bu gün elə layihələr var ki, vaxt, zaman gözləmir. Söhbət bu gün Xəzər rayonunun bir neçə qəsəbəsində yeraltı qrunt suların qalxmasından gedir. Keçən il payızda, qışda bu məsələ çox ciddi idi. Həyətlər, yollar, evlərin içi suyun altında idi. Bu, heç kimdən asılı məsələ deyil, təbiətdən asılı məsələdir. Ona görə bu məsələ də maliyyə yönümlüdür, amma biz fikirləşirik və belə bir təklif irəli sürürük ki, bu məsələyə baxılsın, heç olmasa, lokal təmirlər getsin, yaxşı, güclü nasoslar, borular qoyulsun ki, bu məsələ payızda öz həllini tapsın.

Hər zaman, hər gün seçicilər bizə zəng edir, dəvət edirlər və deyirlər ki, bu məsələlər nə vaxt həll olunacaq? Ona görə mən aidiyyəti orqanlara bir də müraciət edirəm ki, bu məsələ öz həllini tapsın. Çünki avqust, sentyabr ayları bu məsələni həll etməyin vaxtıdır. Ona görə, çox xahiş edirəm, bu məsələyə baxılsın. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Sağ olun, Rauf müəllim. Fəzail Ağamalı, buyurun.

F.Ağamalı. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli hökumət nümayəndələri və media təmsilçiləri! Mən dünən çıxışında, təbii ki, təqdim edilmiş olan qanun layihəsinə müsbət fikrimi ifadə etdim, bəzi qeydlərimi də diqqətə çatdırdım. Bu gün bir daha vacib bildiyim məsələləri diqqətinizə çatdırmaq istəyərdim və çox istəyərdim ki, xüsusi olaraq operativ qərargah bizim digər millət vəkilləri kimi, mənim də səsləndirdiyim və həlli vacib olan məsələyə daha diqqətlə yanaşsın. Söhbət nədən gedir?

Təbii ki, mən ilk növbədə indiki çətin zaman kəsiyində dövlətin əlavə yüklənməsinin tərəfdarı deyiləm. Yəni mümkün nədirsə, artıq o, bu layihədə müəyyənləşib və

ona uyğun olaraq, addımlar atılmalıdır ki, biz bu bələdən həm də az iqtisadi və maliyyə itkisi ilə çıxsa bilək. Bu baxımdan, təbii ki, mənim yanaşmam tamamilə fərqlidir və düşünürəm, təqdim edilmiş olan qanun layihəsində bütün bunlar olduqca dəqiqliklə müəyyənləşib və öz doğru həllini tapıbdir.

Digər tərəfdən, yəqin sizlərlə bərabər biz telekanallarda izlədik, sms-in ləğvi ilə bağlı insanlarımız artıq küçələrdə, parklarda kütləvi şəkildə gəzintiyə çıxıblar, digər ehtiyacları ödəmək üçün evlərdən çölə çıxıblar. Bu, tamamilə normaldır, çünki uzun müddətdən bəri insanların evdə qalması onlarda ciddi psixoloji gərginlik yaratmışdı və artıq bu vəziyyəti müşahidə edirik. Əgər biz küçələrdə, meydanlarda insanların kütləvi şəkildə gəzintisini görürüksə, nəyə görə ayrı-ayrı müəssisələrdə işlər bərpa olunmasın? Xüsusi olaraq açıq müəssisələrdə. Məsələn, tikinti açıq gedir, yəni o, qapalı deyil. Bu, birmənalı şəkildə bərpa olunmalıdır. Başqa tərəfdən, supermarketlər, bəli, insanlar ərzaq ehtiyaclarını ödəmək üçün marketlərə gedirlər və orada insanların sayı daha çoxdur, nəinki deyək, özünə bir stol almaq üçün mebel mağazasına gedən, yaxud özünə hansı isə paltar almağa gedən. Digər, bu tip ayda, ildə ehtiyacı olan bir əşyanı almaq üçün hansısa ticarət mərkəzlərinə getmək zərurəti. Ona görə də düşünürəm ki, məhz bu baxımdan iri ticarət obyektləri də, mollar da, ayrı-ayrı ticarət mərkəzləri də açılmalıdır. Lakin orada karantin rejiminə ciddi, birmənalı şəkildə əməl olunmalıdır. Mən, məsələn, müşahidə etmişəm, ayrı-ayrı mağazalarda kim maskasız ora giribsə, həmin mağaza sahibi ondan xahiş edib ki, mən sizə xidmət etməyəcəyəm, xahiş edirəm, tibbi maskanı taxın, sonra gəlin. Yəni ayrı-ayrı sahibkarlar, ticarət mərkəzlərinin rəhbərləri bax, bu cür

yanaşma ilə, düşünürəm ki, maariflənmə işini aparmaqla, bu məsələyə xüsusi diqqət verməklə, vətəndaşlarımızdan karantin rejimi qaydalarına əməl etmələrini tələb etməklə, eyni zamanda, dövlətin üzərindən də böyük yükü götürər, insanların iş ilə təmin edilməsini təmin edərək. “Səderək”, “Binə” ticarət mərkəzlərində minlərlə ailə öz evlərinə çörək aparır. Bunlar nə üçün bağlanmalıdır? Sadəcə olaraq, insanlarımız indi başa düşürlər ki, artıq vəziyyət başqadır, ona görə də, deyək, 2 ay, 3 ay bundan qabağa nisbətən fərqli yanaşırlar. Bu məsələ, mən çox xahiş edirdim ki, nəzərə alınsın.

Digər bir məsələni də xüsusi olaraq demək istərdim ki, bizlərdən testin götürülməsi kifayət qədər çox bahadır, yüksək qiymətə reallaşır. Məsələn, Amerikada, Rusiyada bu, 20 dollar civarındadır, harada isə 36–37 manat və sair. Bizdə ən azı, ən aşağısı 50 manat civarındadır. Halbuki biz telekanallardan da izləyirik ki, bəzən bu testi küçələrdə pulsuz olaraq həyata keçirirlər. Ona görə bu məsələyə də ciddi şəkildə baxılmalıdır və mənə belə gəlir ki, o, minimum qiymətə endirilməlidir və mümkün olsa, əksər hallarda pulsuz da keçirilməlidir. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Etibar Əliyev. Etibar müəllim, buyurun.

E.Əliyev. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri! Bütçədəki dürüstləşmələr təhsil sektorundan da yan keçməmişdir və deputat həmkarlarım bu məsələyə kifayət qədər toxundular. Ancaq bir sıra məqamların dəqiqləşdirilməsini zəruri hesab edirəm.

Təhsildə xərclər 121 milyon manatdan çox azaldılır. Azaldılma məktəbəqədər təhsildə 35,3 milyon manat, 10,8 faiz nəzərdə tutulur. Təhsilin məktəbəqədər həlqəsi ən

məzlum həlqədir. Ölkə üzrə məktəbəqədər təhsilin əhatə dairəsi 18 faizdir, 30 faiz yaşayış məntəqəsində uşaq bağçaları yoxdur. Bir neçə il əvvəlin proqnozlarına görə 2020-ci ildə məktəbəqədər təhsilin əhatə dairəsi 90 faizə çatdırılmalı idi. Lakin çatdırıldımı?

Pandemiya ilə bağlı uşaqlar bağçaya getmirsə, xərclər azaldılmalı idi? Burada əsas məsələ vəsaitin qənaitdirsə, bu, uşaqların təhsili və tərbiyəsi hesabına başa gəlməli deyil. Pandemiyanın qurtarmasını proqnozlaşdırma bilmişikmi? Əlbəttə ki, yox. Kəsilən vəsaitin hesabına məktəbəqədər təhsilin şəbəkəsini qismən də olsa genişləndirmək olar. Bu vəsaiti uşaq bağçaları çatışmayan rayonlarda bağçaların açılmasına da sərf etmək olar.

Hesablama Palatasının təqdim etdiyi cədvəlin 32-ci səhifəsində əks olunan 8-ci cədvəldən göründüyü kimi, dövlət sifarişi ilə ali təhsil maliyyəsi və təhsil sahəsində digər tədbirlərin xərcindən 40,1 milyon manat azaldılıb. Ölkədə ilbəl dövlət sifarişli yerlərin sayı artırılır. Əvvəllər verilmiş qərarlara müvafiq olaraq 55 faizə qədər yüksəldilməsi nəzərdə tutulur. Sizcə, bu azalma indiyə qədərki qərarlarla ziddiyyət təşkil etmirmi? 2019–2020-ci tədris ilində dövlət sifarişli yerlərin sayı 16 min nəfər artırılmışdır. Nəzərinizə çatdırıram ki, 176 min tələbənin 70 mini dövlət sifarişi ilə təhsil alır. Bu ixtisar həmin yerlərin 30 faizinin azalmasına gətirib çıxaracaqdır. Bu, geriyə doğru addım deyilmi?

Bununla yanaşı, iki təklifimi səsləndirmək istəyirəm. Ölkədə təhsil haqlarının ödənilməsində yaranan problemlərlə əlaqədar dövlət büdcəsində təhsil kreditləri ilə bağlı xərclər nəzərdə tutulsun. Düşünürəm ki, gec də olsa, bu barədə qərar qəbul olunmalıdır. Ali məktəblərdə tələbələrin ödədikləri təhsil haqlarının 80 faizi müəllimlərin əmək

haqlarına sərf olunur. Tələbə təhsil haqqını ödəmədiyi halda əmək haqqı problemi yaşana bilər. Təklif edirəm ki, bu problemi öncədən görmək və həlli məqsədi ilə dürüstləşən büdcədən vəsait nəzərdə tutulsun. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Etibar müəllim. Əziz Ələkbərov. Əziz müəllim, buyurun.

Ə.Ələkbərov. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Şübhəsiz ki, “2020-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Qanunda dəyişikliklər mütərəqqi məzmun daşıyır və mən də bu dəyişikliklərə səs verəcəyəm. Amma mən də diqqəti bir məsələyə cəlb etmək istəyirəm.

Həmkarlarımla fikri ilə tamamilə razıyam ki, təhsil haqqı ilə bağlı güzəştlərin çevrəsi genişləndirilməlidir. Bildiyiniz kimi, uzun illərdir ki, məcburi köçkün övladları təhsil haqqından azaddırlar. Bu, çox yaxşıdır və dövlətin məcburi köçkünlərə qayğısının bariz nümunəsidir. Amma Milli Məclisin qəbul etdiyi və bu gün qüvvədə olan “Vətəndaşlıq haqqında” Qanunun 5-ci maddəsinin 3-cü bəndində qeyd olunduğu kimi, məcburi köçkünlərə aid olan güzəştlər 1988–1991-ci illərdə Ermənistandan gələn qaçqınlara da şamil edilir. Təəssüf ki, bu güzəştlər, yəni bu qanun qüvvədə olsa da, Qərbi Azərbaycandan gələn qaçqınlar, – eyni zamanda, bu kateqoriyaya Ahıska türkləri də aiddir, – bu güzəştlərin heç birindən istifadə edə bilmirlər. Ona görə də mən fürsətdən istifadə edib, təklif edirəm ki, təhsil haqqında güzəşt olunan tələbə kateqoriyalarına hər iki valideynləri qaçqın olan tələbələr də daxil edilsin.

Mən yada salmaq istəyirəm ki, 2001-ci ildə ölkə Prezidentinin, ulu öndərin fərmanı ilə 1988–1991-ci illərdə Ermənistandan gələn qaçqınlara qaçqınlıq statusu verilib və bu təsbit olunubdur. 1998-ci ildə həmin qaçqınlara

Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən qaçqınlıq statusu və rəqələri verilibdir. Bu vəsiqələr bu gün də qüvvədədir. Ona görə bunu müəyyən etmək ki, hansı qaçqın övladlarına verilsin, çox çətin deyil. Bu statusu olan hər iki valideynin övladlarına, büdcədəki bu dəyişiklikləri, mənə elə gəlir ki, şamil etmək olar. Bu da məcburi köçkünlərlə yanaşı, qaçqınlara dövlətin növbəti bir qayğısının təzahürü olar. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Aydın Mirzəzadə. Aydın müəllim, buyurun.

A.Mirzəzadə. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sahibə xanım. Dünəndən bəri gedən müzakirələrdə bir nəfər də olsun deputat bu dəyişikliklərin əleyhinə çıxmadı. Hamı bir nəfər kimi büdcəyə dəyişikliyin lazım olduğunu bildirdi və onu dəstəklədi. Bunun özü onu göstərir ki, cəmiyyətdə əhval-ruhiyyə bu gün hökumətin apardığı siyasətə, ümumən, böyük bir dəstəkdir.

Ortada olan odur ki, koronavirus deyilən bir xəstəlik bəşəriyyətə meydan oxuyur. Hər bir ölkə özünün resurslarından və təcrübəsindən irəli gələrək ona qarşı mübarizə aparır. Bu gün dünyanın 200-dən çox müstəqil ölkəsi 60-dan çox beynəlxalq maliyyə qurumuna maddi yardım üçün müraciət edibdir. Bu siyahıda Azərbaycan yoxdur. Ulu öndər Heydər Əliyev vaxtı ilə, 1999-cu ildə Dövlət Neft Fondunu yaradanda və neftdən gələn gəlirləri ora yığanda bunun Azərbaycanın gələcəyi üçün edildiyini bildirdi. Göründüyü kimi, bu gün bizdən asılı olmayan səbəbdən Azərbaycanın çətin dövrlərindən biridir. Azərbaycan hökuməti Dövlət Neft Fondundan səmərəli şəkildə istifadə edir. Bu gün pandemiya qarşı mübarizə öz nəticəsini verir. Dünənki nəticə bizi sevindirdi, artıq gündəlik yoluxma 193-dür. Aktiv xəstələr 3800-dən 3700-ə düşüb.

Bununla belə, yenə də ehtiyat məqsədi ilə yeni xəstələr, xəstəliyin araşdırılması üçün klinikalar, laboratoriyalar yaradılır. Yəni Azərbaycan buna ciddi hazırlığını görür.

İlk dəfədir ki, Azərbaycan dövləti belə ağır bir problemlə üzləşib. Şübhəsiz ki, atılan addımların içərisində nəyinsə təkmilləşməsinə ehtiyac ola bilər, nəyəsə yenidən baxmaq olar. Haradasa qızıl mağazasını açmaq, haradasa nəyəsə icazə vermək olar. Bu, birinci dəfədir cəmiyyətimizdə baş verir. Bu baxımdan atılan addımların içərisində nəyisə təkmilləşdirmək varsa, təkliflərin olmasına mən normal baxıram. Hesab edirəm ki, aparılan siyasət düzgündür. Bizim verdiyimiz təkliflər də əhalinin sosial vəziyyətinin yaxşılaşmasına yönəlir. Yəni məqsədimiz ondan ibarətdir ki, hər bir vətəndaş bu gün üzərində dövlətin qayğısını hiss etsin, iş yerini itirən dövlətdən maddi yardım alsın, obyektə dayanan sahibkar dövlətin qayğısını hiss etsin, təhsil haqqını ödəyə bilməyən ailələr dövlətin bu məsələdə ona dəstəyini hiss etsin. Biz həmin dairənin genişlənməsini, daha çox insanların dövlət tərəfindən dəstək almasını istəyirik. Bu iş görülür və görülməsini də biz dəstəkləyirik.

Hesab edirəm ki, edilən dəyişikliklər günün tələblərinə cavab verir. Bu baxımdan deputat həmkarlarımı bu qanun layihəsinə səs verməyə çağırıram. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Bizim 2 nəfər çıxış edənimiz var. Arzu müəllim və Səttar müəllim. Arzu müəllim, bu yurun.

A.Nağıyev. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Hörmətli deputatlar, mən konkret layihənin 9-cu maddəsi ilə bağlı danışmaq istəyirəm. Azərbaycan Respublikasının şəhər və rayonları üzrə gəlirlər, eyni zamanda, yerli gəlir və xərcləri tənzimləmək üçün mərkəzləşdirilmiş xərclərdən

ayrılması nəzərdə tutulan vəsaitin yuxarı və aşağı hədlərinin göstərilməsidir. Bunu qeyd etmək istəyirəm ki, Siyavuş müəllim də vurğuladı, bəzi rayonlara ayrılmış həmin məbləğlər, düşünürəm ki, müəyyən qədər tənzimlənsə daha mühüm olar. Məsələn, Gədəbəy rayonundan 69 kilometr Tovuz, 100 kilometr sərhəd kəndləridir, Ermənistanla həmsərhəddir. Rayona 1 milyon 348 min manat maliyyə vəsaitinin ayrılması nəzərdə tutulmuşdur.

Son vaxtlar Gədəbəyin bir sıra kəndlərində, istər Arıqıran, istərsə də İnekboğan kəndlərində qazlaşma və yol çəkilməsi yarımçıq qalıb. Bunların bəzi hissələri yerli vəsait hesabına həyata keçirilir. Eyni zamanda, son vaxtlar turizmin inkişafı ilə bağlı müəyyən işlər, layihələr yerli büdcə vasitəsi ilə həyata keçirilir. Bu istiqamətdə də bir sıra işlər görülür. Şərt o deyil ki, məsələn, böyük asfalt yollar olsun, çınqıl döşəmələrə və digər yollara da müəyyən qədər vəsaitlər sərf olunur. Bundan başqa, son vaxtlar baş verən təbii fəlakətlər, eyni zamanda, sel sularının kənd yollarını, postlara gedən həmin o ərazilərdəki yolları yuması da çox mühüm əhəmiyyət kəsb edən məsələ idi. Buna da, düşünürəm ki, müəyyən qədər vəsait ayırmaq lazımdır.

Yəni mən büdcənin dürüştləşməsini, təbii ki, müsbət qiymətləndirirəm, səs verəcəyəm və həmkarlarımı da buna çağırıram. Lakin yerli gəlir və xarici tənzimləmə üçün mərkəzləşmiş xərclərdən ayrılması nəzərdə tutulan vəsaitlərdə müəyyən məqamların nəzərə alınmasını xahiş edərdim. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Arzu müəllim. Səttar Möhbaliyev. Səttar müəllim, buyurun.

S.Möhbaliyev. Hörmətli deputatlar, hökumət nümayəndələri, media mənsubları. Mən də bizim deputat

həmkarlar kimi, bu büdcənin qəbul olunmasına, dəyişikliklərə səs verəcəyəm. Ancaq mən bir məsələni bir daha burada qaldırmaq istəyirəm. Mənim deputat həmkarlarım, eyni yerdən seçilmiş Siyavuş müəllim Naxçıvanla bağlı fikirlərini bildirdi. Doğrudan da, 1 milyon 300 min manat vəsait, mən deyərdim, – heç ayrılmasaydı ondan yaxşı idi, – çox cüzi bir vəsaitdir. Mən də Nazirlər Kabinetindən, Maliyyə Nazirliyindən, müvafiq qurumlardan xahiş edərdim ki, bir daha götür-qoy edib bura əlavə vəsaitin ayrılması yollarını axtarsınlar.

İkinci bir məsələ. Mən heç bir vaxt deməmişəm, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının sanatoriyalarında, istirahət mərkəzlərində uzun illərdir bizim qaçqın, köçkün bacı-qardaşlarımız yerləşir. Dövlət tərəfindən Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasına 1 manat vəsait ayrılmayıb. Yəni bu insanlar, bizim soydaşlarımız yaşayıblar, gedəndə də buranı söküb, yerli-dibli aparırlar. Pəncərələrini, döşəmələrini sökürlər, hamısını götürürlər. Mən bir gün bu məsələni qaldırdım, bir dəfə maliyyə nazirinə məktub göndərdim ki, uzun illərdir, 20 ildir Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının sanatoriyalarında, turist bazalarında yaşayıblar, bizə niyə vəsait ayrılmır. O dövrdə bir məktuba cavab yazılıb ki, Qaçqınkoma ayrılıb. Əgər bu, ayrılıbsa, Qaçqınkom o pulu nə edibsə, getsin, dövlət onu qaldırsın, tələb etsin, bu pul ayrılıbsa, niyə verməmişən? Bizə yazıb, biz onu ayırmışıq. Mən indi qaçqından nə soruşa bilərəm? Büdcədən ayrılıbsa, Hesablama Palatası qaldırmalıdır ki, bu vəsait vardısı, hara yönəltmişən, niyə Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasına çatmayıb? Biz vəsait tələb edəndə deyirlər ki, qeyri-dövlət təşkilatısan. Yaxşı, biz qeyri-dövlət təşkilatıyıq, bizə güzəştli kreditlər verilsin ki, in-

sanlar gedəndən sonra bu sanatoriyaları bərpa edək, istifadə edək, yenidən vətəndaşların istifadəsinə verək. Biz onu müəyyən imkanlar daxilində tapıb, təmin edirik, yüksək səviyyədə istifadə edə bilirik.

Ancaq ikinci bir məsələ var ki, bu bağlanmış sanatoriyalarda həkimlər, orada işləyən insanlar var. Orada indi bəzisini biz o vaxt götürdük, insanlar danışır ki, Naftalanda bizim böyük sanatoriyalarımız var idi. Orada işləyən insanları biz ixtisar etmədik ki, sabah bu insanlar küçələrə çıxmasınlar. İndiyə qədər biz öz hesabımıza saxladıq. İndi də bizim bəzi istirahət mərkəzlərində 4, 5, 10 nəfər işləyir. İlə 2 min, 3 min manat vəsait ayrılmalıdır ki, bu insanlara əmək haqqı verilsin. Bu vəsaitlə bağlı məktub da yazırıq, hərdən bir cavab alırıq. Ona görə də mən xahiş edirəm ki, büdcədə bu məsələni bir daha aydınlaşdırsınlar. Bu məsələyə baxsınlar ki, əgər bu vəsait ayrılıbsa, bu, insanlara verilməlidir. Mən də açıq razıyam ki, ştatda olan insanları verim Qaçkındomun balansına, yəni onları götürsünlər, özləri əmək haqqı versinlər. İndi bu məsələni həll etmək bizim üçün elə də bir problem deyil.

İkinci bir məsələ, mən sizin nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm ki, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası pandemiya dövründə 5 milyon manatdan artıq vəsait xərcləyib və bunu davam elətdirir. Yəni insanlar müraciət edir, gündə 100–200 ərizə gəlir, bunların hamısına köməklik göstəririk.

Burada təhsillə bağlı bir neçə məsələ qaldırıldı. Mən hörmətli deputat həmkarlarımın nəzərinə çatdırmaq istəyirəm, arxayın olun və bilin ki, hər il Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası tərəfindən Tələbə Kredit Fonduna 100 min manat pul verilir. Hər il. Yəni bu Fond, deyərdim, nəzərinizə çatdırım ki, maraqlanan olsa, yəqin

elə bizim verdiyimiz pulla formalaşıb.

İkinci, mən bir daha deyirəm, bayaq burada deputat həmkarlarım da qeyd etdilər, əgər biz iş yerlərinin bərpa-sına başlamasaq, açmasaq, bir 6-7 ay da bu, uzansa, yenedən biz büdcədə dəyişikliklərə baxmalı olacağıq. Yəni burada elə ticarət mərkəzləri, bayaq da dedim, paltar mağazaları, ayrı mağazalar, molların tərkibində olmayan digər xidmət sahələri var ki, bunlar artıq işləməlidir. İşləməsə, bir daha deyirəm ki, gələcəkdə biz yığışib yenidən büdcədə əlavə və dəyişikliklərə baxmalı olacağıq.

Mən bir daha deyirəm ki, ölkə Prezidenti tərəfindən pandemiya dövründə, bunun qarşısının tez, yüngül alınması, bugünkü vəziyyətə gəlib çatmasında çox böyük əmək sərf edilib. Yəni 600 min nəfərə əlavə vəsait ödənilib. 5 milyondan artıq insan bu və ya digər şəkildə sosial rifahının yaxşılaşdırılması üçün...

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Tahir Mirkişili. Tahir müəllim, düşünürəm ki, burada səsləndirilən bəzi məsələlərə aydınlıq gətirəcəksiniz. Buyurun.

T.Mirkişili. Çox sağ olun, xanım Sədr. İlk öncə mən bütün həmkarlarıma etdikləri təkliflərə görə minnətdaram. Amma qeyd edim ki, tələbə kreditləri, tələbə ödənişləri və digər məsələlərlə bağlı məsələlər dövlət büdcəsindən xərclərin dəyişməsinə səbəb ola bilər, bu, qanunvericilik subyektii ilə hökmən müzakirə olunmalıdır. Biz düşünürük ki, sabah, üçüncü oxunuşa qədər bunu müzakirə edib, bununla bağlı informasiya verəcəyik.

Amma bir çox məsələlər iqtisadi siyasətlə bağlı olduğu üçün xanım Sədr, icazənizlə, qısaca münasibət bildirmək istəyirdim. Birincisi, hörmətli həmkarım Fazil müəllimin dediyi məsələ. Təbii ki, dövlətin sahibkarlara dəstəyi yalnız əmək haqqı ödənişi ilə məhdudlaşmır. Əmək haqqı

dövlətin sahibkarlara dəstəyinin yalnız bir hissəsidir. Qeyd edirəm ki, fərdi sahibkarlara 250 manatdan 5 min manata qədər ödənişlə bağlı ikinci bir proqram var. Milli Məclisdə qəbul etdiyimiz qanunlara görə 2020-ci ildə bu sahibkarlar əmlak vergisindən tamamilə azad olunub, mənfəət vergisi 2 dəfə aşağı salınıb, sosial ödənişlər 4 dəfə azaldılıb, icarə haqları ödənişi vergisi 2 dəfə azaldılmışdır. Yəni qanunvericiliyin bu tərəfi də var.

İkinci tərəfdən, nəzərə alsaq ki, zərər çəkmiş sahibkarların bütövlükdə banklara ödədikləri kreditlərin restrukturizasiya edilməsi üçün 1 milyard manata yaxın kreditlərin yenidən baxılması ilə bağlı artıq qərar hazırlanır. Eyni zamanda, 820-dən çox sahibkara 500 milyon manat həcmində vəsaitin verilməsi üçün tamamilə yeni şərtlər, yəni 60 faizdən çoxuna dövlət tərəfindən zəmanət verilməsi və kredit faizlərinin 50 faizdən çoxunun dövlət tərəfindən ödənməsi ilə bağlı da proqramlar mövcuddur. Ona görə alətlər kifayət qədər zəngindir. Bunun yetərli olub-olmaması isə, düşünürəm ki, üçüncü kvartalın sonu, dördüncü kvartalda müəyyən ediləcək. Dövlət bu gün əlindən gələni edir ki, bu hadisədə sahibkarlara kömək etsin, əlində olan vəsaitlərdən istifadə etsin.

İkinci məsələ ilə bağlı. Hörmətli Hikmət müəllim dedi, iqtisadi terminlər bəzən kifayət qədər mürəkkəb görünə bilər. Uzun danışmaq fikrim yoxdur. Amma qeyd edirəm ki, Hikmət müəllim, iqtisadiyyat bütövlükdə 4 sikldən ibarətdir. Bu, böhran, depressiya, canlanma və inkişafdır. Dövlətin hər bir sikldə apardığı iqtisadi siyasət də buna uyğundur. Əgər dövlət istəmirsə ki, böhran olsun, bunun əksinə yönəltdiyi siyasətin adı kontrsiklikdir. Bu zaman dövlət daha çox iqtisadi subyektlərə yardım etməklə, bir də xərcləri artırmaqla oxşar siyasət yürüdür ki, bu da

indiki halda büdcə siyasəti və kontrsiklikdir.

Üçüncü məsələ, hörmətli həmkarım Vahid müəllimin qaldırdığı məsələ. Düzdür, həqiqətdir ki, bu ilin birinci yarısında dövlət büdcəsinin gəlirləri və xərclərinin icra olunması ilə bağlı proqnozlar artıq icra olunmuşdur. Amma təhlillər göstərir ki, bunun səbəbi 2020-ci illə yox, daha çox 2019-cu ildən yaranmış iqtisadi siyasətlə bağlı olmuşdur. Yəni nəzərə alaq ki, yuxarı həddə satılan neftin gəlirləri 2020-ci ildə daxil olmuşdur, ödəniş zamanı mənfəət vergisinin ödənməsi yenə 2020-ci ildə olmuşdur, 2020-ci ilin birinci rübünün iqtisadi göstəriciləri kifayət yüksək olmuşdur. Bütün bu rəqəmlər 2020-ci ilin birinci rübündə büdcə gəlirlərinin artıqlaması ilə yerinə yetirilməsinə səbəb olmuşdur. Amma son 2 ayın təhlilləri göstərir ki, dəqiq rəqəmlər və proqnozlar bundan sonra ölkə iqtisadiyyatının, ümumi daxili məhsulun, vergi və gömrük rüsumlarının, idxalın, ixracın, gəlirlərin azalması və büdcəyə yenidən baxılması tamamilə təbii və eyni zamanda, qanunamüvafiq olmuşdur.

Nəhayət, sonuncu məsələ, iqtisadi fəaliyyətin bərpa olunması ilə bağlı. Mən qeyd edirəm ki, bu məsələ ilə bağlı bizim komitədə sual qalxmışdı və o zaman hörmətli maliyyə naziri Samir Şərifovun verdiyi cavab ondan ibarət idi ki, hökumət, operativ qərarqah bu məsələyə baxır və biz əminik, yaxın vaxtlarda bir çox məsələlərin bərpa olunması ilə bağlı müvafiq qərarlar olacaqdır. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim. Hörmətli həmkarlar, maliyyə nazirinin müavini hörmətli Azər müəllim Bayramov buradadır. Azər müəllim, sözünüz var?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Buyurun.

A.Bayramov, *Azərbaycan Respublikası maliyyə nazirinin müavini.*

Təşəkkür edirəm, xanım Sədr. Dəyərli millət vəkilləri bir sıra məsələlər qaldırdılar. Mən qısaca olaraq onlara cavab vermək istərdim.

Məsələləri dürüsləşdirmə zamanı kompleks qruplaşdırsaq, müdafiə xərclərinin və bu sahədə müvafiq xərclərin azalması ilə əlaqədar nigaranchılıq səslənmişdi. Hörmətli millət vəkilləri, təqdim olunmuş büdcəyə dair izahatları qaldırısaq, burada açıq şəkildə bəyan olunub ki, büdcəyə yenidən baxılması nəticəsində artırma istiqamətində 465 milyon vəsaitin əsas hissəsi məhz bizim müdafiə qabiliyyətinin, milli təhlükəsizliyin daha da möhkəmlənməsi və pandemiyaya qarşı mübarizə ilə əlaqədar xərclərə yönəldilmişdir. Yəni bu sahədə narahatçılığa ehtiyac yoxdur. Bu məsələ nəzərə alınıb.

Su ilə əlaqədar məsələni bir neçə hörmətli millət vəkili-miz qaldırıb. Bildiyiniz kimi, cənab Prezidentin sərəncamı ilə su problemləri ilə əlaqədar müvafiq komissiya yaradılıb. O komissiyaya Baş nazirin müavini rəhbərlik edir. Artıq komissiya ilkin təhlillər nəticəsində öz təkliflərini verib. Bu istiqamətdə işlər artıq başlanılıb və müvafiq xərclər də nəzərə alınıb.

Vahid müəllim, dürüsləşmiş büdcədə nəzərdə tutulan əlavə vəsaitlərin içərisində, o cümlədən su problemləri ilə əlaqədar da “Azərsu”ya və digər təşkilatlara vəsaitin ayrılması nəzərdə tutulur. Eyni zamanda, qeyd etmək lazımdır ki, builki investisiya proqramının özündə “Azərsu”ya, Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə ayrılmış vəsaitin də bir çox hissəsi hələ bu günə kimi istifadə olunmayıb. O istiqamətdə bu vəsaitlərdən də istifadə oluna bilər.

Bir sıra hörmətli millət vəkilləri təhsil haqları ilə əlaqədar məsələyə toxundular. Bildiyiniz kimi, hökumət tərəfindən bu istiqamətlərdə son dövrlərdə xeyli tədbirlər görülmüşdür. Dövlət vəsaiti hesabına maliyyələşən tələbələrin sayı kəskin artırılmışdır. Eyni zamanda, Etibar müəllim öz çıxışında düz qeyd etdi ki, ali təhsil ocaqlarında ümumi xərclərin təxminən 80 faizini müəllim və professor heyətinin əmək haqqı təşkil etdiyini nəzərə alaraq, tək dövlət büdcəsi vəsaiti hesabına maliyyələşən tələbələrin sayı yox, həm də təhsil haqqı artırılmışdır. Bu istiqamətdə büdcədə kifayət qədər vəsait nəzərdə tutulmuşdur. Bu il, bildiyiniz kimi, pandemiya ilə əlaqədar olan tədbirlər çərçivəsində dövlət büdcəsi vəsaiti hesabına maliyyələşən tələbələr üçün əlavə 40 milyon vəsait ayrılmışdır və artıq 2020-ci ilin ikinci semestri ilə əlaqədar 13 milyona yaxın xərc bu istiqamətə yönəldilmişdir. Sadəcə olaraq, – bu gün Tahir müəllim də qeyd elədi, – gərək bu kriteriyalara yenidən baxılması məsələsinə biz Təhsil Nazirliyinin mütəxəssisləri ilə birgə baxaq. Çünki burada tək vəsaitlərin ayrılması yox, həm də onların şəffaf xərclənməsi istiqamətində də nəzarət lazımdır. Bu günə kimi müəyyən olunmuş əlavə kriteriyalar konkret mənbələri məlum olan məlumat bazalarına əsaslanır. Ona görə ilin birinci yarımilliyində həyata keçirilən xərclərdə heç bir problem yaranmamışdır. Bu sahənin genişlənməsi vacib amildir. Amma yenə qeyd eləyirəm, burada konkret kriteriyalar müəyyən olunmalıdır və yəqin ki, bu istiqamətdə biz Təhsil Nazirliyinin mütəxəssisləri ilə birgə bu məsələyə operativ baxarıq.

Bəzi millət vəkilləri yerli xərclərin azalması ilə əlaqədar öz nigaranlıqlarını bildirmişdilər. Qeyd etmək istəyirəm ki, bunlar, əsasən, yerli büdcədən maliyyələşən bağçaların ərzaq təminatı ilə əlaqədardır. Yəni ilin əvvə-

lində biz yerli büdcələrdə bu istiqamətdə xərclər nəzərdə tutmuşduq, amma bildiyiniz kimi, bunlar ilin 1-ci yarısında fəaliyyət göstərmədiyinə görə bu sahədə qənaətlər yaranmışdır və bu azalmaların əsas səbəbi də budur.

Siyavuş müəllimlə Səttar müəllim Naxçıvan Muxtar Respublikasına ayrılmış vəsaitlərin kifayət qədər aşağı səviyyədə olmasından narahatçılıqlarını bildirirlər. Bildirmək istəyirəm ki, o cümlədən pandemiya sahəsində tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün ayrılmış vəsait mərkəzləşmiş qaydada ayrılır. O cümlədən Naxçıvan Muxtar Respublikasına da mərkəzləşdirilmiş xərclərdən veriləcək. O baxımdan, qeyd olunan 1,7 milyon vəsait pandemiya ilə mübarizəyə yönəldilən vəsait deyil, digər istiqamətlərə yönəldilən vəsaitdir. Pandemiya ilə əlaqədar olan xərclər isə tamamilə mərkəzləşdirilmiş xərclər hesabına bağlanacaq. Qısaca olaraq bu qədər. Millət vəkillərinin əlavə sualı olsa cavablandıraram. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Azər müəllim.

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Hörmətli həmkarlar, bəli, səsə qoyacağım. Ancaq bildiyiniz kimi, biz ikinci oxunuşda qanun layihəsinə maddələr üzrə münasibət bildirməliyik. Layihə 2 maddədən ibarətdir və ona görə də xahiş edirəm, 1-ci maddənin qəbul edilməsinə səs verək. Münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.31 dəq.)
Lehinə	80
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	82
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, xahiş edirəm, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, 1-ci maddə qəbul olundu.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, 2-ci maddəyə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.32 dəq.)
Lehinə	79
Əleyhinə	1
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	81
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, sizdə necədir?

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, 2-ci maddə də qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, mən qanun layihəsini ikinci oxunuşda bütövlüklə səsə qoyuram. Münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.32 dəq.)
Lehinə	78
Əleyhinə	1
Bitərəf	2
Səs vermədi	0
İştirak edir	81
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, dəqiq məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda bütövlükdə qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, gündəliyin 2-ci məsələsinə

keçirik. “Sosial təminat və müdafiəni həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) 2020-ci il büdcəsi haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi ikinci oxunuşda müzakirəyə təqdim edilir. Məsələ haqqında məlumat vermək üçün Tahir müəllim, mən yenə də Sizdən xahiş edirəm. Buyurun.

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Vahid müəllim, xeyr, ayrı-ayrı olacaq. Ayrı-ayrı edəcəyik.

T.Mirkişili. Çox sağ olun. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar. Bildiyiniz kimi, Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun büdcəsində nəzərdə tutulan dəyişikliklər də dünən geniş şəkildə müzakirə olundu. Dəyişikliklə bağlı qısa şəkildə demək istərdim. Aparılmış şəffaflaşma, səmərəli idarəetmə və dürüsləşmə nəticəsində Fondun gəlirlərinin 40,8 milyon manat vəsaitinə qənaət olunmuş, bununla yanaşı, ilin əvvəlinə olan qalığın 197 milyon manat təşkil etməsi və bunun bütövlükdə büdcəyə köçürülməsi son nəticədə büdcədən olan transferin də 238 milyon manat azaldılmasına gətirib çıxartmışdır.

Bütövlükdə, bu dəyişiklik daha çox şəffaflaşmanın səmərəli idarə edilməsinin nəticəsidir. Heç bir halda əhaliyə olan ödənişlərin azalması anlamına gəlməməlidir. Bütün sosial xərclər saxlanılır, əvəzində isə səmərəliliyi daha çox artır. Büdcədən qənaət olunmuş 238 milyon manat isə başqa bir istiqamətdə, əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə və səhiyyə xərclərinin artırılması kimi mühüm istiqamətlərə sərf olunmuşdur. Həmkarlarımdan layihəyə səs vermələrini xahiş edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim. Musa müəllim, qanun layihəsinə sizdə də baxılıb. Sözlünüz var?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Çıxış etmək istəyənlər var. Tahir Kərimli. Tahir müəllim, buyurun.

T.Kərimli. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, hörmətli deputatlar, hörmətli media nümayəndələri! Burada əvvəlki məsələdə verilən təkliflərlə, demək olar ki, razıyam. Amma təkrar eləməyə imkan yoxdur. Bu məsələ ilə bağlı isə xüsusi çıxış eləmək istəyirəm.

Məsələ ondan ibarətdir ki, mənim bu məsələyə baxışım köklü olaraq fərqlidir. Onu da deyim ki, əvvəllər də bu barədə çıxış eləmişəm. Bu da sosial təminat sahəsində Azərbaycanda fərqli, yəni dünyəvi, o cümlədən MDB ölkələrində tətbiq olunan qaydaların bizdə də tətbiq olunmasıdır. Bu, nədən ibarətdir? Keçən dəfə də dedim. Bu, dırnaqarası uşaq pulu deyilən məsələ ilə bağlıdır. Nə qədər istəyirsən bu məsələyə toxunmayasan, çünki belə deyirlər ki, bu populist çıxışıdır, özünü göstərir və sair. Əksinə, mən düşünürəm və bilirəm ki, xalqımız deyəcək, sizin o uşaq pulunuz mənə lazım deyil. Uşağımız yaşa doldu, əsgər getdi, artıq özlərinin uşaqları var. Elə deyə-deyə qalırınsınız, bunu eləmirsiniz. Ən kasıb ölkələrdə, varlı ölkələrdə demirəm, kasıb ölkələrdə belə uşaq pulu verilir.

İndi pandemiya bizdə nə qədər uzun çəksə də, müvəqqətidir, ötüb keçəcək. Bir il, iki il olsa da, gəlib keçəcək. Bu qaydalar, məhdudiyyətlər və sair. Amma bu, uşaq pulu məsələsi strateji məsələdir, axı. Biz 600 min əhaliyə kömək eləyib 190 manat veririk. 600 min azdır, axı. Axı, biz uşaq pulu versəydik, heç olmasa, necə ki, pensiyalar qocalar üçün sığorta puludur, o uşaqlar üçün, ailə üçün də bir sığorta pulu olardı. Bəlkə bu 190 manatı almasalar belə, heç olmasa, uşaq pulu ilə ailələr başlarını gırtlığa bilərdilər. Mən görürəm, hörmətli nazirimiz deyir

ki, buna 2 milyard yarımından artıq pul lazımdır. Əgər sosial müavinət məsələsini saxlamaq mümkündürsə, saxlayın. Saxlamaq lazım deyilsə, bunu ləğv edək, uşaq pulu verək. Bu sosial müavinət 15–20 faizin xeyrinədir. Əslində, qıcıq yaradır. Amma uşaq pulu, – varlı adamlar istəmir, qoy ərizə yazsın, götürməsin, – bütün xalqa aiddir, axı. Bu, Qarabağ məsələsi kimi vacib bir məsələdir. Gedib sorğu keçirsək, bəlkə də əhalinin 100 faizə yaxını uşaq pulunu istəyir. Bizim dövlətimiz də bu xalq, vətən üçün yaşayır. Necə ola bilir ki, 18 yaşı olan kimi gəlib çağırış vərəqi veririk ki, gəl, səni əsgərliyə aparırıq. Amma o uşağı böyütməyə bizim dövlətimizin yardımı olubmu?

Açığını deyək, sosial müavinətlə bağlı deyirlər ki, nə bilim, yardım göstərilir, dəqiqdir. Amma biz bilirik ki, onun 70–80 faizi belə imkanlı ailələrə verilir. Qalanlarına verilmir, axı. Mən keçən dəfə dedim, iqtisadçı deyiləm və iqtisadçılara təklif elədim. Əgər səhv deyirəmsə, hökumət desin, sən düz demirsən. Bütün xalqımız tələb edir. Hamı tələb edir. Əgər biz bu müavinət, sosial yardım məsələsini götürsək, mən o vaxt hesabladım, 70-75-80 milyondan artıq üstünə pul gəlməz. Hələ mən demirəm ki, bizim valyuta ehtiyatımız var. İldə bir milyardını ona ayıraq, yaxud bir az da artığını. Axı, bu, strateji məsələdir. Bu, təminat məsələsidir, xalqımızın istəyidir. Vallah, biz populistlik eləmirik. Bu yaşdan sonra özümüzü kimə göstəririk? Vəzifə istəmirik. Bizim üçün bu məsələ bundan ibarətdir. Axı niyə buna bu cür yanaşırlar.

Mən təklif edirəm, üzərində işləyin, bilmirəm, əlavə edə bilərsinizə eləyək, eləyə bilmirsinizsə, o yardım, sosial yardım məsələsini götürək, yerinə uşaq pulunu tətbiq edək. Biz uşaqlarımızı böyüdürük, deyirik ki, nə bilim, bu fondumuz gələcək nəsillər üçündür. Məgər uşaqlar bizim

gələcək nəsillərimiz deyil? Biz nə üzlə sabah onları müharibəyə aparaq? Mən qaçmıram, indi müdafiə xərcləri deyildi. Mən keçən dəfə də qaldırmışdım, müdafiə xərclərini azaltmaq olmaz. Amma təəssüf ki, azaldıldı. İndi sağ olsun, cənab Prezident, dedi ki, artırmaq lazımdır. Amma çox az artırılır, kifayət qədər deyil. İndi mən o məsələyə keçmək, toxunmaq istəmirəm.

Mənim dediyim ondan ibarətdir, bu pandemiya ilə bağlı məsələlərdə müəyyən qədər məhdudiyətlər qoyurlar. Beynəlxalq konvensiyalara, ölkə qanunlarına əsasən jurnalistlər gedə, gələ bilər. Bundan istifadə edən jurnalistlərin nə üçün qanuni haqları məhdudlaşdırılır? Hələ demirəm ki, o 190 manatdan onlara niyə verilmir, əziyyət çəkirlər. Onlar üçün demirəm, jurnalistlərin çoxu heç mənə xoş gəlmir. Ona görə də mən xahiş edirəm, hökumətimiz bu məsələyə köklü dəyişiklik eləsin. Dəyişiklik edib, uşaq pulunu tətbiq eləsin. Özü də bunu bir yaşına kimi, 3 yaşına kimi...

Sədrlik edən. Vahid müəllim, sualınız var, buyurun.

V.Əhmədov. Çox sağ olun. Əmək və əhalinin sosial müdafiəsi nazirinin müavini burada iştirak edir. Son vaxtlar bir sıra hərbi ekspertlər dövrü mətbuatda belə bir məlumat yayıblar ki, demək, hərbi qulluqçuların pensiyasına müəyyən dəyişikliklər ediləcək. Yəni hərbi qulluqçular pensiyaya çıxanda indi olduğu kimi, əgər hərbi qulluqçunun maaşında artım varsa, o, pensiyaya əlavə edilməyəcək. Mən axşam Sahil Babayevlə danışdım, o, dedi ki, belə şey yoxdur. Düzdür, belə bir qanun layihəsi hazırlayırıq, amma əsas məqsəd indeksasiya tətbiq etməkdir. Burada nazirin müavini iştirak edir, əgər belə bir şey varsa, bizə bu barədə geniş məlumat versəydi, yaxşı olardı. Həm də mətbuatda getdi ki, guya hərbiçilər də bununla

əlaqədar müraciətlər ediblər. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çıxışlardan sonra Anar müəllimə söz veriləcək. Nəsim Məhəməliyev. Nəsim müəllim, buyurun.

N.Məhəməliyev. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Hörmətli həmkarlar, mən ilk növbədə büdcəyə olan bütün dəyişiklikləri müsbət qiymətləndirirəm, eyni zamanda, bugünkü dövrə, zamana uyğun, adekvat tədbirlər kimi qəbul edirəm. Təbii ki, dəstəkləyəcəyik.

Dünən burada hörmətli əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri Sahil Babayev sosial sahədə görülən dəyişiklikləri ətraflı şəkildə izah elədi. İlk növbədə mən qeyd etmək istəyirəm ki, əmək pensiyalarının təyin olunmasının artıq 80 faiz avtomatlaşdırılması ilə bağlı görülən tədbirlər olduqca mütərəqqidir. Əhali tərəfindən müsbət qiymətləndirilir və eyni zamanda, neqativ, subyektiv hallar aradan qaldırılır. Ancaq burada xəstəliklə əlaqədar əlilliyin təyin olunması ilə bağlı əhalini narahat edən çoxsaylı məsələlər var. Yerlərdə seçicilər ilə görüşlərdə əlilliyin təyin olunması ilə bağlı çoxsaylı müraciətlər olur. Bəzi hallarda illərlə iflic vəziyyətində olan insan, yaxud bütün meyarlara görə 1-ci qrup əlilliyə uyğun gələn insanlara əlilliyin təyin olunmasında ciddi problemlər var. Ola bilər, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yerli strukturlara o qədər inanmır. Çox yaxşı olardı ki, mən təklif edirəm, ildə bir dəfə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yerlərdə səyyar qəbullar keçirsin. Hesab edirəm ki, bunu həm fiziki cəhətdən eləmək mümkündür, həm də doğrudan da, kimsə xəstəliyinə görə əmək qabiliyyətini tamamilə itirib, bu insanlara yerində əlilliyin doğru-düzgün təyin olunması çox məqsədəuyğun olardı. Hesab edirəm ki, bütün rayonlarda bu məsələ var. Əvvəllər bu sahədə kifayət qədər saxtakarlıq olubdur, əlilliklə bağlı saxta

sənədləşmələr aparılıb, ancaq indi elə bir vəziyyət yaranır ki, qurunun oduna yaşı da yanır. Bu məsələ ilə bağlı bu qədər.

İkinci bir məsələ. Bu yaxınlarda cənab Prezident şimal-qərb regionuna cəmi bir günlük səfər elədi. Səfər, eyni zamanda, 5 rayonu əhatə elədi. Fiziki cəhətdən də çox çətin görünən səfər ərəfəsində Balakən rayonunda sosial obyektlər açıldı. Cənab Prezident 3 marşrut üzrə ümumi 100 kilometrə qədər asfalt yolların açılışını etdi. Səfərin yekunu ilə bağlı cənab Prezident tək Balakən rayonu ilə bağlı 4 sərəncam imzaladı. Mən bütün bunlara görə bir daha cənab Prezidentə seçicilərimiz adından, Balakənlilər adından təşəkkür edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Nəsim müəllim. Hicran Hüseynova. Hicran xanım, buyurun.

H.Hüseynova. Çox sağ olun. Xanım Sədr, hörmətli həmkarlar. Nə demək istəyirəm? Tahir müəllim uşaq pulu ilə bağlı çox vacib bir məsələni qaldırdı. Əlbəttə, seçki zamanı yəqin, elə deputat, elə bir adam olmayıb ki, bu məsələ ilə bağlı ona müraciət eləməsinlər. Mən bir şeyi xatırlatmaq istəyirəm. Bilirsiniz ki, yaxın vaxtlarda cənab Prezident uşaq strategiyasını imzalayıb. Bu uşaq strategiyasında bir çox vacib məsələlər – uşaqların gələcəyi, uşaq hüquqları və sair, bunlar hamısı öz əksini tapacaq. Demək olar ki, aidiyyəti dövlət qurumlarının hamısı hazırda bu strategiya ilə bağlı öz təkliflərini hazırlayırlar. Bizim parlament komitəsi, biz də dövlət qurumları üçün öz təkliflərimizi hazırlayırıq. Mən bu məsələ ilə maraqlanan aidiyyəti komitələri bizim işimizə dəvət edirəm, onlar da öz dəstəyini versinlər. Biz o təklifləri bir çox dövlət qurumlarına göndərə bilərik. O məsələlər də onun içərisinə daxil olar. Mənə elə gəlir ki, bu, konkret iş olar və

yalnız bizim istəyimizlə ki, biz hansısa bir məsələni qaldıraq, yox, orada bir çox paket təkliflər var. Onlar hazırlanaçaq və əlbəttə ki, rəhbərliyə də çatdırılacaq. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Hicran xanım. Hörmətli həmkarlar, sadəcə, xatırlatmaq istəyirəm ki, yadınızdadırsa, keçən il Sahil müəllim Milli Məclisdə, bu salonda uşaq pulu ilə bağlı çox dolğun bir açıqlama verdi. Bilmirəm, bu məsələ indi yenə də ortalığa çıxır. Sadəcə, bunu nəzərə alın.

Sabir müəllim. Sabir Rüstəmxanlı, buyurun.

S.Rüstəmxanlı. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli Məclis. Mən bu barədə danışmaq istəmirdim, amma Tahir Kərimlinin çıxışı məni vadar elədi, öz münasibətimi bildirim. Siz bilirsiniz, bu sosial təminat məsələsi ilə bağlı rayonlarda və ümumiyyətlə, respublikada nə qədər haqsızlıq və ədalətsizlik var. Ona görə ki, bu işə yəni kimin ehtiyacı var, kimin yoxdur, minimum əmək haqqı onun dolanışığına çatır, ya çatmır, bu məsələlər müxtəlif kadrların və müxtəlif idarələrin öhdəsinə qalanda bir çox əyintilər meydana çıxır. Hətta dövlətin ehtiyacı olan adamlar üçün ayırdığı o az miqdarda pulun, o yardımların bir sıra icra başçılarının, məmurların cibindən çıxdığı haqqında çoxlu kadrlar görmüşük və bunu inkar eləmək olmaz. Bəzi yerlərdə yəqin hələ bu şəkildə davam edir. Bu haqsızlıqların və əyintilərin qarşısını almağın yeganə yolu elə odur ki, Allahın hesabı var, onu əymək olmaz. Ailələrə uşaq verir, bu uşaq yaşamalıdır. Uşaq pulu alındanda, doğrudan da, sosial yardımı bəlkə müəyyən sahələrdən kəsb, ailələrə uşaq pulu verilsə, heç olmasa, biləcəksən ki, uşağı olan ailələr minimum təmin olunur və bunlar yaşaya bilər. Bizdən başqa ölkələr var ki, ümumiyyətlə, onları misal gətirmək olar, əkiz uşaqlar olur, ev verilir, bir ailədə 3 uşaq olanda birdən-birə müəyyən təminatlar yaranır.

Bunlar Azərbaycanda da var idi, hamısı unuduldu.

İndi bizim ailə nizamlanması ideyası ortaya düşəndən sonra çoxuşaqlı ailələrin, uşaqların sayı azaldı, hələ Avropa ölkələrindən də uşaq sayına görə, doğum məsələsində bəzən geri qalırıq. Olan az-çox 1-2 uşağı da biz əgər dövlət qayğısı, himayəsi ilə əhatə etmiriksə, onda bizim gələcəyimiz necə ola bilər? Ona görə də mən hesab edirəm ki, sosial təminat ilk növbədə konkret ünvanlara getməlidir, məmurların siyahısı ilə yox. Məmur siyahıları həmişə şübhəlidir, həmişə də müəyyən əyinti və rayonlarda çoxlu narazılıqlar yaradır. Hər gün biz bununla üz-üzə gəlirik. Üz-üzə gəlirik, sübut etmək də olmur. İnsan gedir rayon sosial müdafiə şöbəsinə, sübut edə bilmir ki, mənim ehtiyacım var, mən də sizin siyahıda olmalıyam. Ona görə də xüsusilə çoxuşaqlı ailələrə, gənc ailələrə yardım mənasında uşaq pulunun bərpa olunması, özəlliklə Azərbaycan üçün çox zəruri bir məsələdir.

Bu məsələ ilə bağlı, – indi Hicran xanım deyir, belə bir plan hazırlanır, biz bəzən çox şeylər etmək istəyəndə onun içərisində xırda, konkret bir işi də uduzuruq, – konkret təklif odur ki, Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, əlaqədar dairələr Azərbaycanda ailələrə, gənc ailələrə uşaq pulu verilməsi məsələsini bərpa etsin. Bu, konkret bir təklifdir. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Sabir müəllim. Aqil Abbas. Aqil müəllim, buyurun.

A.Abbas. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Mən də bir məsələyə toxunmaq istərdim. Nəsim müəllimin qaldırdığı əlillik məsələsi, insanların əlilliyini ala bilməməsi. Əvvəla, əlillik ala bilməyəndə hamı, təbii ki, Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyini qınayır. Əslinə baxsan, həmin nazirliyin bu məsələdə heç bir günahı

yoxdur. Vaxtilə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin “UTEK” deyilən rayon idarələri verirdi. Sonra nə təhər oldusa, öz işçilərinə inanmadılar ki, guya bunlar rüşvət alır və verdilər Səhiyyə Nazirliyinə. Guya, Səhiyyə Nazirliyində işləyənlərin hamısı süddən çıxmış qaşıqdırlar və bunlar düzgün işləyəcəklər. Onunla da bütün proses pozuldu.

Səhiyyə Nazirliyinə verəndən sonra rayonlarda bu məsələ ilə rayonların baş həkimləri məşğuldurlar. İnsanlar günlərlə qapılarda qalırlar. İndi 3-4 aydır deyirlər ki, kompüterlər işləmir, pandemiya, sistemə sala bilmirik. Adamlar 3-4 ay rayon baş həkiminin qapısına gedib-gəlməkdən alacaqları pulları da itiriblər. Adamın qolu, ayağı, gözü yoxdur, müharibədə yaralanıb, amma hələ də əliliyini ala bilmir. Günahı da Səhiyyə Nazirliyinin yerli təşkilatlarıdır. Niyə belədir? Ona görə mən xahiş edirəm, – Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin nümayəndəsi də buradadır, – öz işlərini əllərinə alsınlar. Rayonların “UTEK”lərinə it dəymişdi ki? Hamısı da ali təhsilli həkimlər idi. Niyə bunu alıb vermisiniz Səhiyyə Nazirliyinə. Səhiyyə Nazirliyi öz işini görə bilmir. Ümumiyyətlə, Azərbaycanda heç Səhiyyə Nazirliyi yoxdur. Xahiş edirəm, – Anar müəllim buradadır, – bu məsələyə ciddi yanaşsınlar və əliliyi özləri versinlər ki, sonra da bunları söyməsinlər. Təşəkkür edirəm, sağ olun.

Sədrlik edən. Musa müəllim, buyurun. Musa Quliyev.

M.Quliyev, *Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli millət vəkilləri. Mənim danışmağa yazılmaqla fikrim ondan ibarətdir ki, hörmətli Tahir Kərimli burada uşaq pulu müavinəti ilə bağlı dəfələrlə danışmışdır. Başqa deputatlar

da bu məsələni qaldırıblar. Məsələ ilyarım, iki il bundan öncə başlayıbdır və hökumətdə də müzakirələr gedibdir. Söhbət nədən gedir?

Hazırda Azərbaycan hökuməti bizim qəbul etdiyimiz qanunlar əsasında 20-yə yaxın sosial müavinət növü təyin edib və vətəndaşlarımıza 20-yə yaxın sosial müavinət verilir. Bu sosial müavinətlərdən 9-u uşaqların sosial müdafiəsi ilə bağlıdır və uşaqlara verilir. 2005-ci ilə qədər Azərbaycanda sovet hökuməti vaxtından başlanan və davam edən uşaq pulu deyilən, uşağa görə verilən müavinət var idi. Amma onun məbləği o qədər cüzi idi ki, onu alıb və ya almamağın heç bir əhəmiyyəti yox idi. Bizim indiki manata çevirsək, bəlkə də heç 1 manat məbləğinə gəlib çatmırdı.

Bir çox dövlətlər sosial müdafiənin ünvanlılıq prinsipinə üstünlük verirlər. Yəni dövlət sosial müdafiə tədbirlərini daha çox ehtiyacı olan şəxslərə, ehtiyacı olan ailələrə yönəldir. Yəni, tutaq ki, bir biznesmen, yaxud millət vəkili, dövlət qurumunda yüksək vəzifədə işləyən və yüksək maaş alan şəxs var və yaxud bank sektorunda işləyən insanlar var. Bunlara 50 manat əlavə uşaq pulu vermək onun ailəsinə, demək olar ki, heç bir mənfə, ya müsbət təsir göstərmir. Amma biz həmin vəsaiti daha yüksək məbləğdə, ünvanlı şəkildə ehtiyacı olan ailəyə verəndə o ailəyə yardım göstərə bilirik.

Azərbaycanda hazırda 18 yaşa qədər 2 milyon 610 min uşaq var. Əgər biz hər uşağa 50 manat məbləğində ünvanlı, uşaq pulu deyilən müavinət versək, bu, təxminən 1 milyard 300 milyon manatdan da bir az artıq vəsait edir. Amma hər uşağa 50 manat verməklə o ailəyə bir dəstək verə biləcəyikmi? Verə bilməyəcəyik. Daha yaxşı olar, bəli, mən də tərəfdarıyam ki, uşaqlar üçün dövlətin

müavinəti, dövlətin verdiyi yardımlar artsın. Uşaq pulu müavinətinə biz bu halda qayıda bilərik ki, yenə də ünvanlılıq prinsipini əsas götürək, ehtiyacı olan ailələrin uşaqlarını əsas götürək.

Buyursun, hörmətli Tahir müəllim gəlsin bizim komitəmizə. Başqa deputatlar buyurub gəlsinlər, bizim komitəmədə bir yerdə işçi qrupu yaradaq, təhlil aparaq, bunun büdcə yükünü, mənfi-müsbət tərəfini hesablayaq. Ehtiyac olarsa, digər müavinətlərin də restrukturizasiyasına baxaq və ondan sonra biz hökumətə konkret təkliflə çıxmaq. Yoxsa 2 gündən bir çıxmaq burada, mətbuatda deyək ki, uşaq pulu verilsin, – bir neçə adam da bizi alqışlasın, bir neçə adam da, belə deyək, bunun əleyhinə fikirlər söyləsin, – bununla iş görmək olmur. Mən təklif edirəm, buyurun, bu məsələni payız sessiyasında komitəmizin gündəliyinə sala bilərik. Gəlin, bunu işçi şəklində işləyək, ortaya konkret bir sənəd qoyaq, ondan sonra müzakirə edək. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Musa müəllim, çox sağ olun. Mən təklif edirəm ki, bir neçə komitə ilə birlikdə dinləmələr keçirə bilərsiniz. Maraqlanan deputatlara təklif edərsiniz. Yəni düşünürəm ki, dinləmələrin də bir nəticəsi ola bilər. Tahir müəllim, Sizin sözlünüz olacaq?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Yoxdur. Əmək və əhalinin sosial müdafiəsi nazirinin müavini hörmətli Anar müəllim buradadır. Anar müəllim, Sizin sözlünüz var?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Buyurun.

A.Əliyev, *Azərbaycan Respublikası əmək və əhalinin sosial müdafiəsi nazirinin müavini.*

Hörmətli xanım Sədr, hörmətli deputatlar. Suallara görə

təşəkkürümü bildirirəm. Bunlarla bağlı sualları özümdə qeyd etmişəm. Uşaq pulu ilə bağlı məsələni Tahir müəllim, Sabir müəllim və digər hörmətli deputatlarımız qaldırdılar. Məncə, Musa müəllim uşaq pulu məsələsinə kifayət qədər ətraflı izahat verdi. Bilirsiniz ki, ölkəmizdə bundan əvvəl uşaq pulu ümumi, hamıya verilirdi. Amma uşaq pulunun məbləği olduqca aşağı olduğuna görə “Ünvanlı dövlət sosial yardımı haqqında” Qanunun qəbul olunması ilə əlaqədar uşaq pulları hazırda ünvanlı şəkildə aztəminatlı ailələrə verilir. Bu gün bizim 84 minə yaxın ailəmiz ünvanlı yardım alır və bunu ailə üzvlərinə böləndə təxminən 320 mindən çox şəxsdir və bunun da təxminən 50 faizdən çoxu uşaqlara görə ödənilən ödənişdir.

Əlilliklə bağlı məsələyə münasibət bildirmək istəyirəm. Bilirsiniz ki, “Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında” yeni Qanun qəbul olunub və həmin qanunun icrası olaraq hazırda əlilliyin təyin olunması ilə bağlı yeni meyarlar hazırlanır. Ümumiyyətlə, əlilliyin təyin olunması məsələlərinə nazirlikdə yenidən baxılır və bu fəaliyyətin daha təkmil, elektron sistemlər üzərindən qurulması üçün işlər aparılır. O ki qaldı I qrup əlilliyi olan şəxslərə, – yəni bunlar ağır əlilliyi olan şəxslərdir, – hazırda biz bunlarla bağlı şikayətləri qəbul edirik və nazirlikdə xüsusi komissiya yaradılıb. Həmin komissiya bu şəxsləri əyani müayinəyə dəvət edərək onları əyani müayinə edib və birbaşa həmin şəxsin əlilliyini təyin edə bilər. Amma bilirsiniz ki, ümumi qayda belədir ki, hazırda əlilliyin əldə olunması üçün səhiyyə müəssisələrinə müraciət olunmalıdır. Həmin səhiyyə müəssisələri vasitəsi ilə şəxsin tibbi vəziyyəti qiymətləndirilir və 88 nömrəli forma deyilən bir sənədlə bu əlilliyin ekspertizasının aparılması üçün nazirliyə göndərilir. Hazırda bu fəaliyyət nazirlik tərəfindən həyata

keçirilib təmin edilir. Mən xüsusi olaraq I qrup əlillərlə bağlı qeyd etmək istəyirəm ki, bizə şikayətlər daxil olduqda, ağır əlilliyi olan bu şəxslərlə bağlı bizim xüsusi komissiyamız var. Həmin komissiyada biz həmin şəxsləri əyani müayinədən keçirə bilirik.

O ki qaldı Vahid müəllimin sualı ilə bağlı, hərbi qulluqçularla əlaqədar bunların pensiya təminatı haqqında qanunvericilikdə dəyişikliklər, bilirsiniz, ölkəmizdə “Əmək pensiyaları haqqında” Qanun var və bu qanun hər zaman, belə deyək, inkişaf edir və bu qanunda əsas hədəflər kimi sığorta prinsipinin gücləndirilməsi irəli çəkilir. Həqiqətəndə, bizim qanunvericiliyə dəyişikliklərlə bağlı təkliflərimiz var, amma bu, hazırda müzakirə mərhələsindədir və biz bütün maraqlı qurumlarla bu qanunu müzakirə edirik. O ki qaldı hərbi qulluqçuların əmək haqlarının artımı ilə əlaqədar olaraq onların növbəti dövrlərdə pensiya məbləğlərinin artırılmasına, bu qanunda irəli sürülən, yəni təkliflərdən biri də, bilirsiniz, bu gün əmək pensiyaları iki hissəyə bölünür. Yəni ümumi əsaslarla olan əmək pensiyaları və xüsusi şərtlərlə təyin olunan əmək pensiyaları. Xüsusi şərtlərlə təyin olunan əmək pensiyalarının özü də 2 qrupa bölünür. Bu, xüsusi kateqoriyadan olan şəxslər, yəni dövlət qulluqçularıdır, hərbi qurumlardır, digər bir kateqoriyaya isə işlərin ağırlığından asılı olaraq əmək pensiyası təyin olunan şəxslərdir. Burada dəyişikliyin, təklifin, mən deyərdim, daha doğrusu, mahiyyəti ondan ibarətdir ki, hərbi qurumlarda çalışan şəxslərin pensiyalarının məbləği həmin şəxslərin əmək haqlarının artımı həyata keçirildikdə artır. Amma ümumi əsaslarla pensiyaların məbləği isə hər il cənab Prezidentin müvafiq sərəncamı ilə indeksasiya əmsalı tətbiq olunmaqla həyata keçirilir. Yəni burada heç bir halda hərbi qulluqçuların pensiya

təminatının azalmasından söhbət getmir. Əksinə, bizim təklifimizin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, hərbi qurumlar da çalışan şəxslərin pensiyalarının məbləği əmək haqları artandan-artana yox, hər il indeksasiya aparılsın. Amma mən bir daha qeyd edirəm ki, bu hələ ki, təkliflərdir. Biz maraqlı təşkilatlarla bu məsələləri müzakirə edirik. Bu məsələləri biz Milli Məclislə də əlavə müzakirə etməyə hazırıq. Bu qədər, çox sağ olun.

Sədrlik edən. Anar müəllim, çox sağ olun. Hörmətli həmkarlar, müzakirələr bitdi. Ancaq səsvermədən qabaq mən bir məqamı qeyd etmək istəyirəm. Burada səslandı ki, bu gün Səhiyyə Nazirliyi yoxdur. Mən düşünürəm ki, bu, bir az əsas olmayan fikirdir. Çünki xüsusilə bu gün, pandemiya dövründə pandemiyanın qarşısını almaq üçün Səhiyyə Nazirliyi, həkimlər əlindən gələni edib. Ölkə Prezidenti, biz özümüz bu parlamentdə həkimlərə də öz hörmətimizi göstərmişik.

İndi isə hörmətli həmkarlar, səsverməyə keçirik. Əvvəlcə biz qanun layihəsinin ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilməsinə münasibət bildirməliyik. Buyurun, əsas kimi münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.02 dəq.)
Lehinə	83
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	84
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 19 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edildi.

İndi isə mən layihəni maddələr üzrə səsə qoymaq istəyirəm. Bu, kiçik bir layihədir. Xahiş edirəm, maddələr üzrə səs verək. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.02 dəq.)
Lehinə	82
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	83
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 19 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, biz qanun layihəsinə ikinci oxunuşda bütövlükdə münasibət bildirməliyik. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.03 dəq.)
Lehinə	81
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	83
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 19 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda bütövlükdə qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, bir neçə dəqiqədən sonra fasilə zamanıdır. Əgər etiraz etmirsinizsə, fasiləsiz işləyək.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Beləliklə, biz gündəliyin 3-cü məsələsinə keçirik. “İşsizlikdən sığorta fondunun 2020-ci il büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinə dair məlumat vermək üçün, Tahir müəllim, mən yenə də Sizə söz verirəm. Buyurun.

T.Mirkişili. Çox sağ olun, hörmətli Sədr. Hörmətli həmkarlar, bildiyiniz kimi, İşsizlikdən sığorta fondunun 2020-ci il büdcəsinin gəlir və xərc hissəsi 23 milyon manat artırılır. Gəlirlərdə 23 milyon manat artırma Fondun keçən il istifadə olunmamış vəsaitinin bu ilə keçirilməsinin nəticəsidir. Xərclərdə artım isə daha çox işsizlikdən sığorta haqlarının, yəni ödənişlərinin ən azı 2 dəfə artırılması, peşə hazırlığı və əlavə təhsilin təşkilinə əlavə olaraq 2 milyon manat vəsaitin artırılması, özünüməşğulluq tədbirlərinin əlavə olaraq 15 milyon manat artırılması hesabınadır. Düşünürəm ki, bu, həm işsizliyin qarşısını almaqda, həm də yeni iş yerlərinin yaradılmasında xüsusi əlavə imkanlar yaradacaqdır. Həmkarlarımdan layihəyə səs vermələrini xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Tahir müəllim, çox sağ olun. Musa müəllim, sözünüz var?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Siz də razısınız. Çox sağ olun. Çıxış etmək istəyən var? Yoxdur. Hörmətli həmkarlar, əvvəlcə biz qanun layihəsini əsas kimi qəbul etməliyik. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri

(saat 13.05 dəq.)

Lehinə

77

Əleyhinə

0

Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	78
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 18 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi əsas kimi qəbul olundu.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, qanun layihəsinə biz maddələr üzrə münasibət bildirməliyik. Bu da kiçik bir layihədir. Xahiş edirəm, səs verin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.06 dəq.)
Lehinə	76
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	76
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, sizdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. Lehinə 18 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə biz qanun layihəsinə ikinci oxunuşda bütövlükdə səs verməliyik. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.06 dəq.)
Lehinə	78
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	79
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 17 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda bütövlükdə qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, xatırladım ki, gündəliyin növbəti 3 məsələsi cənab Prezidentin bir məktubu ilə Milli Məclisə daxil olub. Növbəti məsələ 4-cü məsələdir, “Məşğulluq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məsələ haqqında Əmək və sosial siyasət komitəsinin sədri Musa Quliyev məlumat verəcəkdir. Musa müəllim, buyurun.

M.Quliyev. Çox sağ olun. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli millət vəkilləri. “Məşğulluq haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi ikinci oxunuşda hörmətli Məclisin diqqətinə təqdim olunur. Qanun layihəsinin birinci oxunuşu zamanı hörmətli Milli Məclis Sədrinin birinci müavini Əli Hüseynli, hörmətli millət vəkilləri həmkarımız Nigar Arpadarai, Sadiq Qurbanov, Sabir Rüstəmxanlı, Vüqar Bayramov, Qənirə Paşayeva çıxış etmiş və öz dəyərli təkliflərini irəli sürmüşlər. Qanun layihəsi ətrafında çıxış edən və qanun layihəsini dəstəkləyən millət vəkili həmkarlarıma komitə adından təşəkkürümü bildirirəm. Eyni zamanda, bildirirəm ki, həm komitədə, həm də plenar iclasda səsələnən təkliflər nəzərə alınmış, qanunda bir sıra dəyişikliklər edilmişdir. Dəyişikliklər, əsasən, texniki və üslub xarakterlidir və hörmətli millət vəkillərimizin də söylədiyi kimi, qanunun dil-üslub baxımından daha da təkmilləşdirilməsinə xidmət edir.

Hörmətli Əli müəllim dünənki çıxışında hüquq mühafizə və hərbi orqanlarda çalışanlarla bağlı məlumatların məşğulluq informasiya sistemində əks etdirilməsinin müvafiq qanunlarla uzlaşdırılması və bu məlumatların

məxfiliyinin qorunması məsələsini diqqətə gətirdi. Bu məsələ qanunvericilik təşəbbüsü hüququnun subyektii ilə də müzakirə edilmişdir. Bildiririk ki, “Məşğulluq haqqında” Qanunun 4.4-cü maddəsinə əsasən məşğul şəxslərə dair məlumatlar məşğul şəxslərin reyestrinə “Fərdi məlumatlar haqqında”, “İnformasiya əldə etmək haqqında”, “İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarına və Azərbaycan Respublikasının bu sahədə yaranan münasibətləri tənzimləyən digər normativ hüquqi aktlarına uyğun daxil edilmişdir. “Məşğulluq haqqında” Qanunda edilən dəyişikliklər isə həmin informasiyaların kağız üzərindən artıq elektron informasiya sisteminə keçirilməsi ilə bağlıdır və heç bir halda, Əli müəllim, Sizin narahat olduğunuz bu məxfilik məsələsi pozulmayacaqdır.

Hörmətli millət vəkilləri, qanun layihəsində təklif olunan 12.4-cü maddəyə biz yenidən baxdıq və qanun layihəsi subyektii ilə razılaşıdıraraq belə bir qərara gəldik ki, respublika və ərazi məşğulluq proqramının hazırlanması üçün xüsusi qaydaların müəyyən edilməsinə ehtiyac yoxdur. Yəni mövcud qaydalar həmin proqramların hazırlanmasına tam hüquqi baza yaradır. Sizdən xahiş edirəm ki, deyilənləri nəzərə alaraq, qanun layihəsini ikinci oxunuşda dəstəkləyəsınız. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Musa müəllim. Hörmətli həmkarlar, biz əvvəlcə qanun layihəsinin ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul olunmasına münasibət bildirməliyik. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri

(saat 13.11 dəq.)

Lehinə

82

Əleyhinə

0

Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	82
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 12 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi əsas kimi qəbul edildi.

İndi isə müzakirələrə başlayırıq. İki nəfər yazılıb. Razi Nurullayev, birinci. Razi müəllim, buyurun.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli hökumət nümayəndələri və media! Mənə belə gəlir ki, məsələlərin siyasiləşməsindən qorxmaq lazım deyil. Əgər bu gün biz bu qanunu müzakirə ediriksə və mən deyirəmsə ki, insanlar pay torpağına görə yardım ala bilmirlər, bu, siyasi məsələ deyil, yaxud mən məsələni siyasiləşdirmirəm. Əslinə qalsa, elə məsələlərin parlamentdə siyasiləşməsi daha məqbuldur, daha vacibdir, çünki parlamentdən kənar gedən siyasətlər və qeyri-professional siyasətlə məşğul olanlar hər bir məsələdə dövlətçiliyə daha çox ziyan vurmuş olurlar. Amma burada oturan insanların əksəriyyəti dövlətçidir, dövlətini sevəndir, xalqına, dövlətinə sadıq insanlardır. Əgər bu gün İmişlinin 10 kəndi qazlaşdırılmayıbsa və büdcə bölgülərində rayonlar da qara və ağ rəngə bölünərsə, istər su çəkilməsi məsələsi, istərsə də meliorasiya olsun, mən yenə də məsələləri siyasiləşdirmirəm və bu qurumların başında duran insanları da tənqid edirəmsə, mənim ən maksimum tənqid edəcəyim, deyəcəyim söz yenə də mədəniyyət çərçivəsindən, etik çərçivədən kənara çıxmayacaq.

Amma bu gün bu parlamentdən kənarda, xaricdə otu-

ran, adlarını bloqer, siyasətçi qoyan insanlar bu xalqı, burada oturan bütün millət vəkillərini, dövlətin başçısını, birinci və ikinci şəxsini, ailəsini çox kəskin şəkildə tənqidə, ən ağır təhqirlərə məruz qoyurlar. Onun üçün mənim deyəcəyim bir neçə söz var.

Bilirsinizmi, mən burada ilk olaraq xanım Sədrə və sədarətdə oturan bütün rəhbərliyə təşəkkür edirəm ki, müzakirələr üçün açıq bir məkan yaradırlar. Buna görə mən Sizə ürəkdən təşəkkür edirəm. Çünki əgər biz bunları burada müzakirə etməsək, bu, kənarında müzakirə olunur və dövlətçiliyə ziyan vurur. Əgər biz burada sözüümüzü demiriksə, millət vəkilləri müəyyən mənada nüfuzdan düşmüş olur və bir çox insanlar burada oturan millət vəkillərinin nüfuzdan düşməsində maraqlıdır ki, onlar müsahibə verəndə onu heç 10 nəfər də oxumasın. Siz bunu özünüz də müşahidə edib görə bilərsiniz ki, bəzən heç 100–200, 1000 adam da oxumur, baxmır. Onun üçün burada bu şərait yaradılmalıdır ki, onlara az baxılsın, burada çıxış edənlərə baxılsın.

Mən “Facebook” və “YouTube” barədə demək istəyirəm. Bilirsiniz, mən dünən həm “YouTube”-da, həm də “Facebook” sosial şəbəkəsində millət vəkilləri ilə, hökumətlə, dövlət başçısı ilə bağlı araşdırmalar apardım və gördüm ki, ən ağır şəkildə təhqirə məruz qalan insanlardır və bunlar illərlə, aylarla silinmir, orada qalır. Bunun üçün nə etmək lazımdır? Bunun üçün biz bu məsələni siyasiləşdirməliyik ki, “YouTube”, “TikTok” və “Facebook”-un nümayəndələri Azərbaycanda otursun və biz onlara deyə bilək ki, sən pul, daha çox baxış qazanacaqsan deyə, dövlətin insanları ağır təhqirlərə məruz qalır. Gərək onu silsinlər, əgər silmirlərsə, bununla razı deyillərsə, biz də lazım olan addımları atmalıyıq. Mən istənilən halda onun

tərəfdarıyam ki, bütün siyasət parlamentdə müzakirə olunsun, ən ağır debatlar burada keçirilsin ki, insanlarımız, vətəndaşlarımız deputatları dinləsin, onlara qulaq assın, onlara baxsın, nəinki xaricdə oturan, ağzına gələn təhqirləri deyən insanlara.

Mən baxdım, burada adlarını da deyə bilərəm. Elə bizim hörmətli vitse-spikerimiz Adil Əliyev də ən ağır təhqirlərə məruz qalan insanlardan biridir. Niyə? Axı, o, dövlətçi, xalqını sevən insandır. Amma biz onu qoruya bilirikmi? Biz dövlət başçısını qoruya bilirikmi? Biz burada oturan insanları qoruya bilirikmi? Onun üçün də qoy məsələlər burada siyasiləşsin. Siyasiləşməkdən qorxmaq lazım deyil. Burada olan tənqidlərdən də qoy hökumət nümayəndələrimiz inciməsin, küsməsin. Amma onlar ən ağır şəkildə başqa yerlərdə təhqir olunurlar. Qoy müzakirələr burada keçsin və məsələlər də burada müzakirə olunsun. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Sadiq Qurbanov. Sadiq müəlim, buyurun.

S.Qurbanov. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Hörmətli deputatlar, dünən də mən bu mövzu ilə bağlı çıxış etdim və təkliflərimi verdim. Bu məsələnin aktuallığını nəzərə alaraq və eyni zamanda, aidiyyəti nazirliyin, yəni Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin rəhbərliyinin həssas məqamlara, məsələlərin çözülməsinə, belə deyək, ürəkdən yaxşı münasibət göstərməsi məni bu gün yenidən danışmağa vadar etdi ki, bir neçə problemi də bu gün qaldırım, onlar da o problemlərlə bağlı aidiyyəti işlərini görsünlər.

Xüsusi karantin rejiminin tətbiq olunması ilə əlaqədar işsiz kimi qeydiyyatda olan şəxslərə birdəfəlik ödəmə, 190 manatın verilməsi ilə əlaqədar 2 milyon 300 mindən artıq

vətəndaş, ümumiyyətlə, məşğulluq mərkəzlərinin əməkdaşları tərəfindən işaxtaran və işsiz kimi qeydiyyatla alınsa da, ödəmə 600 min şəxsə şamil olunub. Digər müraciət edənlərə isə imtina verilmişdir. Təklif edirəm ki, – yəni qısa deyirəm, bu təkliflərimi stenoqrama verəcəyəm, – mövcud müraciətlərin yenidən daha dolğun, dəqiq araşdırılması təmin edilsin. Çünki gələcəkdə də biz belə problemlərlə rastlaşanda əlimizdə məlumat bazası olsun.

Nazirlik tərəfindən 26 min haqqı ödənilən ictimai işlər barədə fikir səsləndi. Hazırda haqqı ödənilən bu iş yerləri 190 min manat birdəfəlik ödəməni ala bilməyən vətəndaşlara təklif olunur. Yardım ala bilməyənlərə təklif olunur. Burada isə, əsasən, küçə və parkların süpürülməsi, təmir-tikinti və dezinfeksiya işləridir ki, heç bir peşə ixtisası tələb etmir. Mövcud vəziyyətlə əlaqədar işsiz qalan ali təhsilli, kifayət qədər stajı olan vətəndaşlar, əlbəttə ki, bu işlərlə bəzən rastlaşmırlar. Təklif edirəm, bu kateqoriyadan olan, işaxtaran insanların da maraqlarını təmin etmək üçün Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi Nazirlər Kabinetinin təsdiq etdiyi “Haqqı ödənilən ictimai işlərin təşkili Qaydaları”na dəyişiklik edilməsi barəsində təşəbbüs göstərsin. Yəni bu təşəbbüs də oradan olsun.

İkinci isə, aktiv məşğulluq tədbirləri haqqında danışmaq istəyirəm. Dünənki çıxışımdan sonra sosial şəbəkələr vasitəsi ilə və telefonla 16-17 nəfərlə bu barədə söhbətimiz oldu. Burada ümumiləşdirilmiş bir çıxış etmək istəyirəm ki, bu özünüməşğulluq istiqaməti üzrə proses, xüsusilə də aktivlərlə təmin olunma mərhələsi olduqca ləng gedir. Qanuna əsasən vətəndaş işaxtaran kimi qeydiyyatla alındıqdan sonra 5 iş günü ərzində işlə təmin ola bilmədikdə işsiz statusu alır. İşsiz statusu aldıqdan sonra təlim-

lərə cəlb olunmaq və öz biznes planlarının qiymətləndirilməsi üçün vətəndaş haradasa, 2-3 ay gözləməli olur və aktivlə təmin olunma isə bəzən bir ilə qədər çəkir. Bütün bu proses ərzində əgər həmin şəxs işə düzəlsə, o, özünüməşğulluğa cəlb oluna bilmir. Göründüyü kimi, işsiz şəxsin özünüməşğulluğa cəlb olunması bu günün və sosial siyasətimizin tələblərinə cavab vermir. Təklifimiz bundan ibarətdir ki, vətəndaş öz biznes planlarını qiymətləndirdiyi həmin 2-3 ay ərzində aktivlərlə təmin olunsun.

Digər bir məsələ ilə bağlı da istəyirəm ki, burada təkliflərimi verim. Son ayda 78 rayon üzrə məşğulluq mərkəzləri ləğv olunmuş və 22 ərazi üzrə yeni qurum yaradılmışdır. Bu gün həmin 2 milyon 300 min adamın məşğulluq mərkəzlərinə və digər sahədə olan müraciətləri də nəzərə alaraq, hesab edirəm ki, nazirlik həm də gələcəkdə əhali artımını da nəzərə alıb, bu qərarına yenidən baxsın. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Sabir Rüstəmxanlı, buyurun.

S.Rüstəmxanlı. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Bu barədə bir dəfə də danışmışdım və hətta yazmışdım, indi məndən əvvəlki çıxış edən həmkarım da dedi. Azərbaycanda, maraqlıdır ki, xalqa elan olunmadan, müəyyən məntiqi izah olmadan regional idarələr yaradılır və bir rayonun bir idarəsi qonşu rayona birləşdirilir, o biri idarəsi başqa qonşu rayona birləşdirilir. Nəticə nədir? Bu rayonlar gələcəkdə birləşdiriləcək? Yoxsa, ümumiyyətlə, hansı sistem qurulacaq, bu, bəlli deyil. Məsələn, mənim doğduğum Yardımlı rayonunun qaz idarəsi, işıq idarəsi Lənkərandır, nə bilim, bu əmlakla məşğul olan idarəsi Cəlilabaddır, başqası Masallıdır. Bu rayon niyə qalır, bilmirəm. Bu dağ rayonudur, bəlkə o idarələrin bir hissəsi də həmin rayona köçürülsün. Təhsili olsun, qoy, dağ

rayonlarının inkişafına kömək etsin.

İndi bu məşğulluqda da regional idarələr yaranır. Onsuz da camaatın o məşğulluq idarəsində özünün ehtiyacı olduğunu sübut etməsi çətin bir iş idi. İndi hələ bu imkansız adam durub qonşu rayona getməlidir, orada özünün qeydiyyatını təsdiq elətdirməlidir və sonra nə vaxt işlə təmin olunacaq bu da sual doğurur. Ona görə də, əlbəttə, bu məsələ, bu məşğulluq idarəsi ən azı hər rayonun özündə qalmalıdır. Hər rayonda da bu adamları tanıyan adam bilir ki, kimin nəyə ehtiyacı var. Ona görə də bu məsələyə, doğrudan da, yenidən baxılmalıdır.

İkincisi, burada məsələ müzakirə olunanda millət vəkilləri müəyyən təkliflər verir və bu təkliflərin bəzisi həll oluna bilər, realdır, bəziləri real deyil. Amma eləsi də var ki, heç olmasa, ona cavab verilməlidir. Məsələn, mən deyirəm, bu qanunda yazılır ki, – deyək, başqa bir şey deyil, texniki şeylərdir, – hakimiyyət orqanının müəyyən etdiyi orqan. Bir məktəbin açdığı məktəb. Bunun başqa adı, qurum var. Bu qurum var da, o hakimiyyət orqanının təsis etdiyi qurum, idarə, müəssisə, Azərbaycan dilində 100 dənə söz var. Bu, orqanın təşkil etdiyi orqan sözünü bu qanundan çıxartdırmaq mümkün deyil. Niyə? Onda mənə izah etsinlər ki, bu, hansı dilin qanunları ilə yazılır, niyə belə yazılır? Niyə biz bu orqan sözündən əl çəkə bilmirik? Onda bunu mənə izah etsinlər. Ya izah etsinlər, ya da bu söz dəyişdirilsin. Çox adi, texniki şeydir. Bu, millət vəkilinin çıxışına, təklifinə sayğısızlıqdır və mən bunu qəbul etmirəm.

Sədrlik edən. Sabir müəllim, sağ olun. Siyavuş Novruzov. Siyavuş müəllim, buyurun.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Doğrudan da, burada qaldırılan o məsələyə mən də tərəfdaram

ki, biz hər şeyi insan üçün yaradıırıq. Əgər biz insana əziyyət verəcəyiksə, onda onu niyə yaradıırıq? Biz onun şəraitini götürək, görürsən, bir bina tikiləndə onun altında supermarket də tikirlər ki, vətəndaş əziyyət çəkməsin, düşsün, orada bazarlığını etsin, qalxsın. Amma biz nə edirik? Təhsil şöbəsini bir tanışımız varsa, onun rayonuna salırıq. Səhiyyə şöbəsini bu birisi tanışımız varsa, onun rayonuna. Turizm, bax, indi götürək, Şahdağ bizim ən böyük turizm mərkəzidir. Qubada böyük turizm mərkəzi var. Bunları bir idarədə birləşdirib, Xaçmaza salırıq. Bəlkə elə üçündə də bunu etmək lazımdır, üçü də olsun. Digərini aparıb Zərdaba salıblar. Zərdabda turizm var?

Yəni bu məsələ ilə bağlı Nazirlər Kabineti oturub bir ölçülü-biçili qərar qəbul etməlidir. Ya rayonlar birləşməlidir, – mən demirəm, quberniyalar yaransın, xeyr, – ya da idarələr saxlanılmalıdır. Bu gün 84 rayon var, o birləşir olur 64, sonra yavaş-yavaş bu məsələlər həll olunur. Necə olur ki, polis birləşmir, prokurorluq birləşmir, hərbi komissarlıq birləşmir, – insanlar üçün zəruri olan məsələlər, – tutalım, müəllim bir məsələsi ilə bağlı təhsil şöbəsinə gedir, yəni 70 kilometr getməlidir ki, o biri təhsil şöbəsində öz məsələsini həll etsin. Yaxud sosial müdafiə ilə əlaqədar. “DOST” mərkəzləri açırlar, çox yaxşı, bəyənilirik. Amma bunu elə təmin etmək lazımdır ki, vətəndaş pensiyaçıdır, pensiyasının arxasınca gəlir, pensiyasını almağa. İndi, yaxşı, Bakının 3 rayonunu birləşdirdilər, bir idarə yaratdılar. Bakını başa düşdük. Amma kənd rayonunda bunu etmək, tutalım ki, götürək, Qərb bölgəsində bir mərkəzləşdirilmiş idarə yaradırlar. Qazaxdan tutmuş Gəncəyə qədər gərək bunların hamısının ora ilə əlaqəsi olsun. Sumqayıt boyda şəhərin təhsil şöbəsini ləğv edib hara isə birləşdirmişdilər. Yəni bu məsələlər, doğrudan da, ölçülü-

biçili həll edilməlidir. Bakının rayonlarında təhsil şöbələri ləğv olunub və bir dənə mərkəzləşdirilmiş Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsi yaradılıb. Olsun. Amma hər rayonda axı, bizim nə qədər məktəblərimiz var və burada da təhsil şöbəsi olmalıdır ki, bunlara nəzarət etsin.

İkinci bir tərəfdən, bu məktəblərin direktorlarının təyin olunması və digər məsələlər təhsil şöbələrinə verilməlidir. Təhsil şöbəsi təyin etməlidir. Təhsil şöbəsi bilir ki, bundan məktəb direktoru çıxar, ya çıxmaz. Yaxud bundan sosial təminat şöbəsinin müdiri çıxar, ya çıxmaz. Məşğulluq mərkəzinin müdiri çıxar, ya çıxmaz. Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı ancaq süpürgəçilərə rəhbərlik edir, qalan heç bir strukturun üzərində səlahiyyəti yoxdur. Amma evdə ailəsi ilə dava edən, qonşusu ilə savaşıyan, torpaq mübahisəsi olan vətəndaş, hamı gedir İcra Hakimiyyətinə. Düz də edir, çünki icra başçısı Prezidentin səlahiyyətli nümayəndəsidir. Əgər səlahiyyətli nümayəndədirsə, buna tabe olmalıdırlar. Axı, bunu mərkəzləşmiş qaydada etməyin nə mənası var? Amerika kimi böyük bir dövlətdə bütün ştatlarda səlahiyyəti olan 3 federal nazirlik var. Kənd təsərrüfatı, FBR və bir də bir başqasıdır. Qalan səlahiyyətlərin hamısını ştatlara veriblər, ştatlar özləri məşğul olurlar. Bu gün biz büdcəni müzakirə edəndə deyirik ki, büdcənin yerli təşkilatlar... Bir dəqiqə vaxt istəyəcəyəm, Sahibə xanım.

Büdcədə yerli təşkilatlar, 30 rayon artıq özü-özünü təmin edir. Özünü təmin etmək üçün bunun strukturu olmalıdır. Əgər struktur yoxdursa, bu iş yeri aç, başqa işi görə və vətəndaşı təmin edə bilmirsə, onda mən hesab edirəm ki, bu məsələ ciddi şəkildə müzakirə olunmalıdır. Dövlət strukturunda strateji baxımından götür-qoy olunmalıdır ki, rayonlar birləşsin? Birləşsin. Şöbələr birləşsin?

Birləşsin. Yəni burada hər hansı bir nazirliyin tənqidindən söhbət getmir. Sadəcə olaraq, kim nə struktur istəyir, axşam fikirləşir, səhər gəlir, onu tətbiq edir. Bu cür ola bilməz. Buna Nazirlər Kabineti konkret qərar verməlidir. Bu qərar əsasında da bunlar həyata keçməlidir.

Vaxtilə Azərbaycanda bütün kənd təsərrüfatı idarələrini ləğv etmişdilər. Halbuki Azərbaycan kənd təsərrüfatı ilə məşğuldur. Sonradan başladılar kənd təsərrüfatı idarələri, regional idarələr yaratmağa və sair. Bu gün görürük ki, kənd təsərrüfatında nə boyda inkişaf var. Həm dəstək var, həm də vətəndaşlara texnika ilə kömək edilir. Digər sahələr də bu cür olmalıdır. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Qənirə Paşayeva, buyurun.

Q.Paşayeva. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, hökumət üzvləri. Mən bir neçə vacib məsələyə toxunacağam. Hörmətli Anar müəllim bu müzakirələrdə iştirak edir, – biz çox məmnunuq ki, bu müzakirələr bərabər keçirilir, – vurğulamışdı ki, ictimai əsaslarla 26 min iş yeri mövcuddur. Mən bir xahiş və bir təkliflə çıxış etmək istəyirəm.

Bu gün buradakı millət vəkillərimiz, özəlliklə qadın millət vəkillərimiz bəlkə hər ay aliment ala bilməyən analarla bağlı onlarla müraciət alırıq. Yəni bu qadınlar üçün çox çətindir və belə qadınların sayı yüzlərlədir. 4, 5, 6 ay, eləsi var, 1 ilə yaxın aliment ala bilmir və bu analar kiçik yaşlı övladlarını böyütməlidirlər. Bu, çox ciddi problemdir və bunlar iki məsələ ilə üzleşirlər. Aliment ala bilməyəndə birinci tərəf, yəni həyat yoldaşı deyir ki, biz ödəyə bilmirik, işimiz yoxdur. Artıq xanımın, ananın digər çıxış yolu qalmır. Müvafiq qurumlar da deyirlər, müraciət et, müraciət etdiyi zaman da qarşı tərəf uzun müddət yayınarsa, həbs olunma ehtimalı var. Amma kənd rayon-

larında heç bir qadın bu addımı ata bilmir. Çünki o dəqiqə ictimai qınaq başlayır, hə, uzun müddət verə bilmirdi, verə bilmirdi də, sən niyə müraciət etdin ki, o, həbs olunsun və sair. Ona görə qadınlar bu addımı atmır. Bir çox insanlar var ki, mənim işim yoxdur deyə, alimenti verməkdən imtina edirlər. Olarmı ki, Anar müəllim, müvafiq qurumlarla nazirliyin arasında bir əlaqə ola, kimlər mənim işim yoxdur, işsizəm, ona görə bu alimenti verə bilmirəm deyə bu alimenti verməkdən 3 ay, 4 ay imtina edirsə, həmin bu 26 min iş yeri həm də o insanlara təklif olunsun. O analar da, övladları da çox çətin vəziyyətdədirlər. Yəni demirdin iş yerim yoxdur, bu da sənə ictimai əsaslarla iş, ən azı bu işdən aldığı pulla sən bu alimenti ödəmək imkanına malik olarsan. Bu, yüzlərlə insanın, ananın, kiçik yaşlı uşaqların probleminin həlli istiqamətində addım olardı. Məncə, bu gün ictimai əsaslarla 26 min iş yeri varsa, aliment problemindən əziyyət çəkən ailələrdəki yüzlərlə qadına dəstək üçün bu işin onların ayrılmış həyat yoldaşlarına təklif olunması yaxşı olardı.

Digər bir məsələ. Anar müəllim, biz bunu qaldırmışdıq, mənim həmkarlarım burada bu məsələyə toxundular. Ünvanlı sosial yardım dövlətin çox vacib layihələrindən biridir və mən bu layihəni dəstəkləyən insanlardan biriyəm. Sadəcə, burada çıxan problem Sizin nazirlik ilə bağlı deyil. Amma problemin kökündə nə var? Vətəndaşı narahat edən məsələni müvafiq qurumlar bir yerdə həll etməlidir. Məsələ nədən ibarətdir? Məsələ ondan ibarətdir ki, biz bəlkə hər ay onlarla belə müraciətlə rastlaşırıq. Ünvanlı sosial yardım üçün tələb olunan sənədlərin içərisində bəzən bircə sənəd var ki, o sənədə görə o insanlara imtina gəlir. Nədən ötrü? Adama deyirlər ki, sənin rəhmətlik atanın adında torpaq sahəsi olub, indi o torpaq sahəsi

ailədə bir nəfərin adına keçməlidir, atanızın 3 övladısınız, ananızın adına VÖEN açılmalıdır, siz də ondan yararlanmalısınız. Bu torpağın sənədləşməsi bir ailə üçün təxminən 150 manat vəsaitə başa gəlir. Yəni rüsumlar bahadır və ünvanlı sosial yardım alan ailə bəzən bu sənədləşmə işinin pulunu verə bilmir və narazılıq yaranır. Sənədləşmədə bu rüsumlar məsələsinə baxmaq lazımdır ki, ünvanlı sosial yardım alan ailələrdə bu problem aradan qaldırılsın.

Üçüncüsü, mən çox şad oldum ki, – burada Musa müəllim də dedi, Siz də vurğuladınız, – əlilliyin müəyyən edilməsi ilə bağlı o kriteriyaların dəqiqləşməsi, buna çox ciddi ehtiyac var. Çünki mən bir neçə dəfə nazirliyə müraciət edəndə məlum olub ki, əslində, problemin kökü nazirlikdə deyil. Problem səhiyyə qurumlarının bu sənədləri doğru, tələb olunan şəkildə doldurmamasından qaynaqlanır. Ona görə bu meyarların artıq çox qısa zamanda müəyyənəlməsi, bitməsi lazımdır ki, insanları rahat edən bu problemlər tam aradan qalxsın. Ona görə bu məsələnin tezləşdirilməsini xahiş edirik. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Hörmətli həmkarlar, çıxışlar başa çatdı. Musa müəllim, qaldırılan məsələlərlə bağlı bir sözlünüz varmı?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Buyurun.

M.Quliyev. Çox sağ olun. Demək istəyirəm ki, mən bayaq onu söyləməyi unuttum, bu qanun layihəsi üzərində iş bundan sonra da davam edəcəkdir. Təkcə bu təklif olunan dəyişikliklərlə bağlı deyil, ümumiyyətlə, bu qanunun, sosial sahədə olan qanunların həm dili, həm üslubu, həm də mahiyyəti barədə bizim komitəmiz payız sessiyasından başlayaraq bu işləri aparacaqdır.

Hörmətli Sabir müəllim burada söylədi və elə bildim,

bir qədər də incik söylədi ki, biz onun dediklərini nəzərə almamışıq. Məsələ odur ki, Sabir müəllimin dünən söylədiyi, irad tutduğu və mənim də razılaşdığım “müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan”, yaxud “qurum” ifadələri bu qanundan gəlmir, bu, “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Qanundan gələn bir ifadədir və bir günün içində biz həm o qanunu, həm də bunu dəyişdirə bilməzdik. Ona görə də bunlar uzun prosesdir. Bunlar, bütün bu məsələlər bizim diqqətimizdədir.

Hörmətli Sadiq müəllimin həm dünən, həm də bu gün söylədiyi təkliflər də olduqca aktual, gərəkli və faydalı təkliflərdir. Amma bunların reallaşdırılması və qanunvericilik bazasının yaradılması üçün müvafiq qurumlarla da razılaşmalar aparılmalıdır və bu, vaxtalan məsələlərdir. Ona görə də biz bu növbədənkənar sessiya dövründə bunları həyata keçirə bilməyəcəyik. Amma dünən də, bu gün də söylənən bütün təkliflər diqqətimizdədir və payız sessiyası dövründə biz bu məsələlərə qayıdacağıq. Hər kəsə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Musa müəllim. Anar müəllim, burada Sizə yönələn suallar oldu, buyurun.

A.Əliyev. Çox sağ olun, xanım Sədr. “Məşğulluq haqqında” Qanunla bağlı dünən də hörmətli deputatlarımızın təklifləri olub, bu gün də oldu. Mən çalışacağam bu təkliflərlə bağlı qısa olaraq fikrimi bildirim və onları cavablandırım.

İlkin olaraq Əli müəllim Hüseyinlinin təklifi ilə bağlı. Mən dünən Əli müəllimlə telefonla da bu barədə müzakirə apardım. Bilirsiniz ki, qanunun hazırkı mətninin 4.4.7-ci maddəsinə əsasən xüsusi rütbəli qurumların əməkdaşları ilə bağlı kağız daşıyıcılar üzərində məşğul şəxslərin reyestrinə məlumatların daxil edilməsi üçün nazirliyə

məlumatlar verilməlidir. Bu, özü böyük bir infrastrukturun yaradılmasını, xüsusi adamların müəyyən olunmasını tələb edir. Nəzərə alsaq ki, bu məlumatlar statistik deyil, yəni davamlı olaraq dəyişir, bunun kağız üzərində həyata keçirilməsi mümkün görünmür. Məhz bu dövriyyə kağız üzərindən olduğuna görə qanunda həmin dövrdə “Dövlət sirri haqqında” Qanuna, “Kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat fəaliyyəti haqqında” Qanuna və digər müvafiq qanunlara istinadən verilmişdir. Lakin bizim hazırkı təklifimizin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, bu gün həmin o xüsusi qurumlar öz işçiləri ilə bağlı hesabat məlumatlarını Dövlət Vergi Xidmətinə təqdim edirlər. Bu hesabat məlumatları həmin şəxslərin əmək haqlarından hesablanmış məcburi dövlət sosial sığorta haqları ilə bağlıdır. Bu məlumat mübadiləsi də bu gün tam elektron şəkildə həyata keçirilir və bu zaman təhlükəsizliklə bağlı bütün tələblər də gözlənilir. Yəni hansı hissədə məlumatlar tam məxfidirsə, tam məxfi şəkildə, yəni şifrələnmiş şəkildə gəlir. Digər məlumatlar isə təhlükəsizlik qaydalarına uyğun olaraq, elektron sistemlər üzərindən, yəni təhlükəsizlik kanalları ilə həyata keçirilir. Eyni qaydanı biz yeni təklif elədiyimiz müddəada da nəzərə alırıq. Yəni necə ki, həmin hesabatlar vergi xidməti orqanlarına təqdim olunur, eyni qaydada bu, bizim Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna təqdim olunur. Çünki sığorta olunanların uçuotu Fondada həyata keçirilir. Biz həmin məlumatlardan məşğul şəxslərin reyestrində də istifadə edəcəyik və burada da bizim nazirliyin mərkəzləşdirilmiş elektron informasiya sistemi haqqında əsasnaməsi var. Həmin əsasnamə Prezident tərəfindən təsdiq olunub. Həmin əsasnamənin tələblərinə əsasən həm fərdi məlumatlar haqqında, həm də dövlət sirrinə aid edilən məlumatlarla bağlı qanunvericiliyin qorunması nazirlik tərəfin-

dən təmin olunur. Yəni burada bizim hər hansı bir təhlükəimiz yoxdur. Biz nəzərə alırıq ki, burada bütün informasiyalar elektron sistemlər üzərindən və təhlükəsiz həyata keçirilir.

Növbəti, Nigar xanım Arpadarainin dünən iki təklifi oldu. Özünüməşğulluq proqramından təkcə işsiz və işaxtaran şəxslər üçün deyil, eyni zamanda, özəl sektorun da faydalanması təklifini irəli sürdü. Bununla bağlı mən qeyd etmək istərdim ki, bu proqramın bir sosial xarakteri var. Yəni bunun fəlsəfəsi ondan ibarətdir ki, biz vətəndaşları muzzdlu iş yerlərinə işə düzəldə bilməyəndə, həmin şəxslərin səriştəsini, bilik, bacarığını qiymətləndirib, fərdi şəkildə özünüməşğulluğun təşkili ilə bağlı onlarla müsahibə aparırıq və qiymətləndiririk. Qiymətləndirmə nəticəsində, bizdə bu gün 50-ə yaxın fəaliyyət növü var ki, onları həmin şəxslərə təklif edirik. Bu şəxslər razılaşıqda biz bu istiqamət üzrə onları proqrama cəlb edib, müvəqqəti məşğulluğunu təmin edə bilirik. O ki qaldı özəl sektorun bu proqrama cəlb olunması, bu, proqramın sosial mahiyyətinə bir az uyğun deyil. Niyə? Yəni proqramın hədəfində sırf aztəminatlı ailələr, əlilliyi olan şəxslər, uzun müddət işsizlik riskinə rast gəlmiş şəxslər durur. Bilirsiniz ki, özəl sektor bu gün digər mənbələrdən də maliyyələşə bilər. Onların fəaliyyəti, xüsusən mikrokreditlər və sair, yəni burada söhbət, yenə deyirəm, məşğulluq xidməti orqanlarında işsiz və işaxtaran kimi qeydiyyatda duran və sosial müdafiyyə xüsusi ehtiyacı olan şəxslərə bu proqramın şamil olunması nəzərdə tutulur. Bu proqramın özəl sektora şamil olunması bir qədər onun sosial mahiyyətini dəyişmiş olardı.

Digər bir təklif qadınlrın məşğulluğunun təmin olunması, xüsusən də tənha qadınlara üstünlük verilməsi ilə bağlı olmuşdu. Bunu da biz dünən nazirlikdə təhlil elədik.

Ümumilikdə, qeyd edim ki, qadın məşğulluğu nazirliyimiz üçün prioritet bir istiqamətdir. Qadınların məşğulluğu ilə bağlı tədbirləri biz özümüz üçün prioritet hesab edirik və həyata keçiririk. Biz qanunun 1.1.22-ci maddəsinə baxsaq, orada sosial müdafiəyə xüsusi ehtiyacı olan şəxslər kateqoriyası sadalanır. Həmin maddədə tək valideynlər nəzərdə tutulur. Biz tək valideyn dedikdə, yəni həm qadın, həm də kişi valideynləri orada görə bilirik. Yəni bu, dolayılıqla o deməkdir ki, qadın əgər tənhadırsa və himayəsində 18 yaşına qədər uşaqları varsa, bu, bizim proqramlar üçün prioritet olan bir kateqoriyadır. Bu mənada mən hesab edirəm ki, Nigar xanımın təklifləri artıq qanunda dolayılıqla da olsa, öz əksini tapıb.

Sadiq müəllimin təklifləri ilə bağlı. Mən həm dünənki, həm də bugünkü təklifləri ilə bağlı fikrimi bildirmək istəyirəm. Cənab Prezident tərəfindən məşğulluq strategiyası müəyyən olunub və həmin strategiyanın ana xətti kimi məşğulluq tədbirlərində peşə hazırlığının rolunun artırılması müəyyən olunub. Belə ki, bilirsiniz, peşə hazırlığı insan kapitalına qoyulan bir investisiyadır. Bu, bizim üçün, yəni nazirlik üçün də olduqca əhəmiyyətli bir alətdir. O baxımdan ki, biz vətəndaşların peşə hazırlığını yüksək səviyyədə həyata keçirə bildikdə həmin şəxslər əmək bazarında artıq müstəqil şəkildə öz fəaliyyətlərini təmin edə bilirlər. Bilirsiniz ki, ən yaxşı sosial müdafiə də şəxsin fərdi əmək fəaliyyətidir. İstər maddəli, istərsə də özünüməşğul şəxs olsun. Yəni bu gün biz əmək müqaviləsi ilə fəaliyyət göstərəndə bütün sosial təminat hüquqlarımız yaranır. Bu baxımdan məşğulluq xidməti orqanları tərəfindən peşə hazırlığı təşkili bizim üçün prioritetdir. Biz bu istiqamətdə Sadiq müəllimlə əməkdaşlıq eləməyə hazırıq. Eyni zamanda, regionlar üzrə biz 10 peşə hazırlığı

mərkəzinin yaradılmasını planlaşdırırıq. Biz təkcə infrastrukturun yaradılması ilə kifayətlənmirik, burada peşə hazırlığının məzmununa da ciddi şəkildə diqqət yetiririk. Yəni burada beynəlxalq əmək bazarının standartlarına cavab verən peşə hazırlığı proqramlarından, hər bir peşə üzrə peşə standartlarından söhbət gedir. Yəni biz bunlarla bağlı tədbirlər həyata keçiririk.

Bu gün verilən suallarla, xüsusən 190 manat, ictimai iş yerləri, 26 min şəxslə bağlı burada komitənin iclasında da mən bu məsələyə münasibət bildirmişdim. Burada söhbət nədən gedir? Bizim 190 manat ilə bağlı proqram məhz işsiz şəxslərə və karantin tədbirləri ilə əlaqədar olaraq işini, gəlirini müvəqqəti itirmiş qeyri-formal məşğullara şamil olunur və burada əsas hədəf də ünvanlılığı təmin etmək, yəni aztəminatlılıq meyarıdır. Söhbət bundan gedir. Bu gün biz cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə həyata keçən siyasətə baxdıqda görürük ki, bu proqrama ilkin olaraq 200 min nəfər üçün vəsait ayrılmışdı, sonradan bu vəsaitin məbləği 3 dəfə artırıldı. Bu, 600 min şəxsə şamil olundu. Bu proqram bir aydan az müddətə hazırlandı, icra olundu və biz 600 min şəxsin hər hansı bir sənəd təqdim etmədən, hər hansı bir yerə müraciətə getmədən qiymətləndirilməsini apardıq və hər bir şəxslə bağlı da açıqlanmış qərar qəbul etdik. Qaldı o şəxslər ki 190 manatla bağlı hüquq əldə edə bilmirlər, nazirliyə müraciət edən həmin şəxslər məşğulluq mərkəzlərinə dəvət olunur, biz həmin şəxslərin hər biri ilə fərdi qaydada iş aparırıq. Onlara imtinanın səbəbləri əsaslandırılmış şəkildə izah olunmaqla yanaşı, həmin şəxslərin sosial müdafiəsini təmin etmək məqsədi ilə onlara müvəqqəti xarakterli ictimai işlər təklif olunur. Bunun da məqsədi məhz ondan ibarətdir ki, bu şəxs, doğrudan da, əgər sosial cəhətdən həssas kateqori-

yadadırsa və pandemiya ilə əlaqədar tədbirlər ona mənfi təsir göstərirsə, həmin işləri qəbul edib, 2 aylıq müddətdə bu proqramda iştirak edə bilər.

Sadiq müəllim digər bir məsələ, yüksək ixtisaslı kadrlarla bağlı fikir söylədi. Mən qeyd edim ki, bizim yüksək ixtisaslı kadrlar, məşğulluq alt sistemimiz var. Həmin məşğulluq alt sistemində 26 min vakansiya ilə yanaşı, 47 minə yaxın da vakansiya var. Bilirsiniz ki, “Məşğulluq haqqında” Qanuna görə bütün işəgötürənlər boş vakant iş yerləri haqqında məlumatları ora yerləşdirməlidirlər. Biz vakansiya bankını artıq istifadəyə vermişik, artıq 7-8 aya yaxındır fəaliyyət göstərir. Ölkə üzrə biz bütün vakant iş yerləri haqqında məlumatı orada görürük. Yüksək ixtisaslı mütəxəssislərdirsə, – birinci, yüksək ixtisaslı mütəxəssislər ciddi şəkildə iş axtarışı üçün məşğulluq mərkəzlərinə müraciət etməzlər, yəni həmin şəxslər üçün bu gün ölkəmizin əmək bazarında hər bir zaman iş yerləri mövcuddur, – əgər müraciət edirlərsə, bizdə 47 min vakant iş yeri var. Orada söhbət bütün iş yerlərindən gedir, yəni tək ictimai iş yerlərindən getmir. Amma ictimai iş yerlərinin yaradılmasının məqsədi məhz həssas qrupdan olan şəxslərin müvəqqəti məşğulluğunu təmin etməkdən ibarətdir. Bu, təkcə Azərbaycanın təcrübəsi deyil, bütün dünada geniş yayılmış təcrübədir.

Dünən bir fikir də söyləndi ki, yaxşı olar, bu işlər icra hakimiyyətlərində təşkil olunsun. Bununla bağlı, mən qeyd edim ki, 2019-cu ildə cənab Prezidentin xüsusi göstərişi əsasında nazirliyin DOST Agentliyinin tabeliyində “DOST İş Mərkəzi” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti yaradıldı və bu Cəmiyyət vasitəsi ilə hazırda biz ictimai işlərin təşkilini həyata keçiririk. Mən istərdim ki, burada bir neçə rəqəmi səsəndirim. Bu mexanizmin nə qədər

səmərəli olduğunu. Biz 2015-ci ildə “DOST İş Mərkəzi” vasitəsi ilə nəzərdə tutulan adam sayından 9 mindən çox adamın məşğulluğunu təmin etmişik. “DOST İş Mərkəzi” tərəfindən 46 rayonda monitorinq keçirilib. Bütün bu tədbirlərin nəticəsi olaraq 25,7 milyon manat vəsaitə qənaət olunub. Eyni zamanda, ictimai işlərə cəlb olunmuş hər bir vətəndaş haqqında məlumat nazirliyin elektron ünvanında yerləşdirilib. Eyni zamanda, qeyd edim ki, hazırda nazirlik tərəfindən yerli icra hakimiyyətləri ilə bu istiqamətdə əməkdaşlıq yenə də davam etdirilir. Bu, təbii bir prosesdir. Çünki yerli icra hakimiyyətləri olmasa, biz bu işləri təşkil edə bilmirik. Sadəcə, cənab Prezidentin tapşırıqlarına uyğun olaraq, biz icra hakimiyyətləri ilə birlikdə burada nəzarəti çox ciddi şəkildə təmin edirik, mütəmadi monitorinqlər aparırıq və biz 38 min sosial işçidən digər istiqamətlərdə də istifadə edirik. Məsəl üçün, bu gün çimərliklərdə sanitariya qaydalarına, yəni COVID-lə bağlı qaydalara əməl olunması üçün Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti tərəfindən bizim 800-ə yaxın sosial işçimiz həmin proqrama cəlb olunub. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi ilə həyata keçirdiyimiz proqram çərçivəsində 2500-ə yaxın sosial işçimiz 2 min nəfər baytar köməkçisi kimi fəaliyyət göstərir, 500 nəfərə yaxın isə aqrar inkişaf mərkəzlərinə cəlb etmişik. Orada müxtəlif fermerlərin elektron vərdişlər əldə etmələrinə zəruri köməklərin göstərilməsi təmin olunur.

Sadiq müəllim özünüməşğulluqla bağlı toxundu ki, özünüməşğulluqla bağlı aktivlərin təmin olunması uzun müddət çəkir. Bilirsiniz ki, özünüməşğulluq proqramı çərçivəsində dövlət tərəfindən proqramda iştirak etmiş və biznes planını uğurla müdafiə etmiş şəxslər həmin biznes planında nəzərdə tutulan məbləğdə aktivlərlə təmin olunur. Bu aktivlər nazirlik tərəfindən “Dövlət satınalmaları haq-

qında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun tələblərinə uyğun olaraq, açıq tender keçirməklə həyata keçirilir. Burada məsələ ondan ibarətdir ki, 10 minə yaxın şəxsin tələbatını formalaşdırmaq və bunun üzərindən tenderin keçirilməsi bir qədər vaxt alır. Bu baxımdan, ola bilər ki, müəyyən gecikmələr olsun. Amma biz bu proqramın təkmilləşdirilməsi üzərində yenə də iş aparırıq. Eyni zamanda, “Dövlət satınalmaları haqqında” Qanunun tələblərinə uyğun olaraq, biz bu satınalmaları həyata keçirməyə borcluyuq.

Növbəti təkliflər dünən Sabir müəllim Rüstəm xanlıdan oldu. Bunlar ölkə üzrə ehtiyacı olanların dəqiq siyahısının müəyyən edilməsi və proqramların icrasında ünvanlılığın təmin olunması ilə bağlı idi. Bilirsiniz ki, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin hazırda 10-a yaxın informasiya sistemi var və həmin informasiya sistemləri müxtəlif dövlət orqanlarının apardığı reyestrlərə inteqrasiya olunub. Məqsədimiz də məhz vətəndaşlar haqqında tam və dolğun məlumatın olmasıdır. Burada bir məsələni mən xüsusi olaraq vurğulayım. Biz bu məlumatları toplamaqla yanaşı, həmin məlumatların davamlı olaraq yenilənməsini də təmin etməliyik. Bu mənada Sabir müəllimin qeyd etdiyi istiqamətdə nazirlik tərəfindən bundan sonra da iş aparılacaq və biz informasiya sistemlərimizin inteqrasiyası ilə bağlı tədbirlərimizi daha da genişləndirəcəyik. Məqsəd yenə də sosial müdafiəyə ehtiyacı olan şəxslərimizin daha dolğun və daha düzgün qiymətləndirilməsidir.

Vüqar müəllim Bayramovun qanunun 1.1.1-ci maddəsi ilə bağlı təklifləri var idi. Biz bu təklifi dəyərləndirdik. Bu, redaktə baxımından təklifdir və biz burada hər hansı bir uyğunsuzluq aşkar etmədik.

1.1.5-ci maddəyə irəli sürülən təkliflə bağlı. Burada təklifin mahiyyəti ondan ibarət idi ki, “müvəqqəti məşğulluğun təmin edilməsi”nə anlayış verilsin. Hörmətli Vüqar müəllim, biz burada 1.1.5-ci maddəyə dəyişiklik təklif edəndə – bu maddə ictimai işlərlə bağlıdır, mahiyyəti ondan ibarətdir ki, ictimai işlər bu maddənin redaksiyasında belə verilmişdi, “işsiz şəxslər üçün”, ona görə biz bunu dəyişirik, əvvəlcədən “işsiz şəxslər” ifadəsini götürüb “müvəqqəti məşğulluğun təmin edilməsi” ifadəsini təzədən yerinə qoyuruq. Bu da, belə deyək, redaktə xarakterli bir qeyddir.

Vüqar müəllimin digər bir təklifi torpaq pay mülkiyyətçiləri ilə bağlı oldu. Bu təklif digər millət vəkiliyimiz tərəfindən də səsəndirildi. Bununla bağlı mən məlumat verim ki, “Məşğulluq haqqında” Qanunun 4-cü maddəsinə əsasən torpaq pay mülkiyyətçiləri, yəni kənd təsərrüfatına yararlı torpaq pay mülkiyyətçiləri bu gün məşğul şəxs hesab olunurlar. Bunun da mahiyyəti ondan ibarətdir ki, ölkəmizdə 1996-cı ildən etibarən ulu öndərin rəhbərliyi altında çox ciddi torpaq islahatı həyata keçirilmişdir. Torpaq islahatının məqsədi də məhz vətəndaşlarımızın kənd yerlərində məşğulluğunu təmin etmək olmuşdur.

Biz bu məsələləri təhlil edərkən, mən hörmətli deputatlarımızın diqqətini bir məsələyə cəlb etmək istəyirəm. Biz baxdıq, burada iki yol var idi, ya biz bu kateqoriyadan olan şəxsləri məşğul şəxslərin siyahısından çıxarmalıydıq, yaxud ikinci yol, hazırda sizə təklif olunan layihədə də bu öz əksini tapıb, “Məşğulluq haqqında” Qanunda aktiv məşğulluq tədbirləri müəyyən olunub. Həmin məşğulluq tədbirləri bu şəxslər üçün də hüquq yaradır, bu gün sizin müzakirənizə təqdim olunan bu iki tədbirin biri ictimai işlərdir, əgər qanun qəbul olunacaqsa, bu, işaxtaran kimi

torpaq pay mülkiyyətçilərinə də şamil oluna biləcək. Eyni zamanda, bilirsiniz ki, torpaq pay mülkiyyətçilərinin bizim özünüməşğulluq proqramımıza müraciət etmək hüquqları var. Eyni zamanda, əmək haqqının maliyyələşmə proqramında da məhdudiyət yoxdur. Yəni torpaq pay mülkiyyətçisi olsa belə, biz onu işaxtaran kimi qeydiyyatı alıb, həmin proqrama cəlb edə bilirik.

Bu gün sizin müzakirənizə təqdim olunan 4-cü aktiv məşğulluq tədbiri ödənişli peşə hazırlığı tədbiridir. Hazırda, yəni mövcud qanuna görə işsiz şəxslərə şamil olunur. Əgər qanun qəbul olunarsa, bu, işaxtaran şəxslərə də şamil olunacaq. Beləliklə, torpaq pay mülkiyyətçilərini də bütün bizim aktiv məşğulluq tədbirlərinə cəlb edə biləcəyik. Yəni torpaqla bağlı da qısa olaraq bu qədər.

İnanıram ki, hörmətli deputatlarımızın suallarını cavablandırma bildim. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Anar müəllim, çox ətraflı məlumat verdiniz. Hörmətli həmkarlar, indi isə biz qanun layihəsinə maddələr üzrə münasibət bildirməliyik. Deyim ki, layihə 15 maddədən ibarətdir. Əgər etiraz etmirsinizsə, mən 5–5 səsə qoymaq istəyirəm. Xahiş edirəm, qanun layihəsinin 1–5-ci maddələrinin qəbul edilməsinə münasibət bildirək. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri

(saat 13.57 dəq.)

Lehinə	80
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	81
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, Siz də məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, 6–10-cu maddələrə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.58 dəq.)
Lehinə	79
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	80
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə növbəti 5 maddəyə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.58 dəq.)
Lehinə	79
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	80
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, qanun layihəsinə ikinci oxunuşda bütövlükdə münasibət bildirməliyik. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.59 dəq.)
Lehinə	79
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	80
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, beləliklə, qanun layihəsi ikinci oxunuşda bütövlükdə qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, indi isə gündəliyin növbəti, 5-ci məsələsinə keçirik. 5-ci məsələ “İşsizlikdən sığorta haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün, Musa müəllim, mən yenə də Sizə söz verirəm. Buyurun.

M.Quliyev. Çox sağ olun. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri. “İşsizlikdən sığorta haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi ikinci oxunuşda hörmətli Məclisin müzakirəsinə təqdim olunur. Həm komitədə, həm dünən plenar iclasda birinci oxunuş zamanı, həm də komitədə ikinci oxunuş zamanı qanunun üzərində iş getmişdir və müəyyən dəyişikliklər də tövsiyə olunmuşdur. Dəyişikliklərin bir qismi texniki, dil-üslub baxımından dəyişikliklərdir. 3 dəyişiklik isə mahiyyət dəyişiklikləridir ki, bunlar da qanunun subyektii ilə razılaşıdırılmışdır.

İcazənizlə, mahiyyət dəyişikliklərini diqqətinizə təqdim edirəm. Qanunda təqdim olunan 13.2.2-ci maddədə, “3 ildən sonra ardıcıl və davamlı şəkildə fasiləsiz sığorta stajı”

sözləri daha konkret olan “ən azı 3 il sığorta stajı” sözləri ilə əvəz olunmuşdur. Yəni daha da konkretləşdirilmiş və mənası dəqiqləşdirilmişdir.

İkinci təklif qanun layihəsinin 20.2-ci maddəsi ilə bağlı idi. Qanun layihəsinin subyekti Milli Məclisə təklif etmişdi ki, bu maddədə dəyişiklik olunsun. Dəyişikliyin mahiyyəti ondan ibarət idi ki, İşsizlikdən sığorta fondunun büdcəsi hər il Milli Məclis tərəfindən təqdim olunsun, amma büdcənin xərc istiqamətlərini aidiyyəti üzrə müvafiq icra hakimiyyəti qurumu özü müəyyən etsin. Biz komitədə bu məsələ ilə razılaşmadıq və bunu qanun layihəsinin subyekti ilə yenidən müzakirə etdik. Belə hesab edirik, daha yaxşı olar ki, həm büdcənin özü, həm də xərc istiqamətləri Milli Məclisdə təsdiq olunsun. Bilirsiniz ki, daha geniş müzakirələr zamanı daha ədalətli və doğru qərar vermək olar. Ona görə qanun layihəsinin subyekti bizim fikrimizlə razılaşdı. Onlara təşəkkür edirik. Qanun əvvəlki variantda qalacaqdır, yəni edilən təklif nəzərə alınmadı.

Başqa bir təklif, yenə də qanun layihəsinin subyekti eyni qaydada təklif edirdi ki, bu layihə 2024-cü ilə qədər qüvvədə olsun, ondan sonrakı dövrdə isə yenidən baxılar. Biz komitədə bu fikirlə də razılaşmadıq və hesab etdik ki, qanunun qüvvədə olmasına müddət qoymaq lazım deyil, əgər 2024-cü, yaxud 2025-ci ildə nə vaxtsa hər hansı bir dəyişiklik lazım olarsa, biz bunları edə bilərik. Yəni, bütövlükdə, qanunun fəaliyyət müddətinin 2024-cü ilə qədər müəyyən edilməsi qanunvericilik baxımından doğru deyildir. Təşəkkür edirik ki, qanun layihəsinin subyekti bizim fikirləri dəstəklədi. Ümid edirik ki, Milli Məclis də plenar iclasda bizim fikirləri dəstəkləyər. Hamınıza təşəkkür edirəm və qanunu dəstəkləməyinizi xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Musa müəllim. Hörmətli həmkarlar, biz əvvəlcə qanun layihəsini əsas kimi qəbul etməliyik. Ona görə, xahiş edirəm, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.03 dəq.)
Lehinə	80
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	80
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, Siz də məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, əsas kimi qəbul edildi.

Çıxış etmək istəyənlər yoxdur. Ona görə də mən qanun layihəsini maddələr üzrə səsə qoyacağam. Layihə 2 maddədən ibarətdir. Xahiş edirəm, 1-ci maddəyə səs verək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.04 dəq.)
Lehinə	78
Əleyhinə	1
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	80
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, sizdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, 1-ci maddə qəbul edildi.

İndi isə mən 2-ci maddəni səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.04 dəq.)
Lehinə	79
Əleyhinə	0

Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	80
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, buyurun, nəticə necədir?

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, 2-ci maddə də qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, qanun layihəsinin ikinci oxunuşda bütövlükdə qəbul edilməsinə münasibət bildirək. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.05 dəq.)
Lehinə	77
Əleyhinə	1
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	79
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, beləliklə, qanun layihəsi ikinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, biz gündəliyin sonuncu məsələsinə keçirik. Bu, 6-cı məsələdir. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsinə dair məlumat vermək üçün mən Milli Məclis Sədrinin birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri Əli Hüseynliyə söz verirəm. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli, *Milli Məclis Sədrinin birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, hörmətli xanım Sədr. Dünən bu məsələ barədə geniş məlumat vermişdim. Hər hansı bir təklif daxil olmamışdır, amma qanunvericilik təşəbbüsü subyektinin özü İnzibati Xətalər Məcəlləsində təqdim olunmuş dəyişikliklə bağlı bir düzəliş təklif edib. Bilirsiniz ki, layihədə bir sıra səlahiyyətlərin Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin “Elektron kənd təsərrüfatı” informasiya sistemində əhatə olunması göstərilmişdi və Məcəllənin müvafiq maddəsindən “yerli özünüidarəetmə” sözü çıxarılmışdı. Amma hesab edirəm ki, qanunvericilik təşəbbüsü subyekti tamamilə düzgün olaraq bunu bərpa edib. Çünki biri digərini istisna etmir və bu səlahiyyətlər həm də yerli özünüidarəetmə orqanlarına da aiddir. Bu, kiçik bir texniki düzəlişdir.

Hörmətli Sahibə xanım, fürsətdən istifadə edib, qeyd etmək istəyirəm ki, bu paket sənəddə, doğrudan da, hörmətli Sabir müəllim Rüstəmxanlının qaldırdığı kimi, “müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan (qurum)” ifadəsi tez-tez işlənir. İndi Sabir müəllim burada yoxdur. Mütləq biz onunla görüş keçirəcəyik və əminəm ki, bizim qarşılıqlı anlaşmamız olacaq. Hər zaman hansısa hüquqi məsələlərlə bağlı bizim dilçi alimlərin qeydləri, iradları olub və bu, təbiidir. Biz də onu təbii qəbul edirik. Amma onu demək istəyirəm ki, bu ifadə bizim qanunvericiliyə 2015-ci ildə “Publik hüquqi şəxslər haqqında” Qanun qəbul olunduqdan sonra daxil olub və 2018-ci ildən başlayaraq çox zaman istifadə edirik. Sahibə xanım, əminəm ki, Sabir müəllimlə görüşdə biz bu anlaşılmazlığı mütləq aradan qaldıracağıq. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim. Əlbəttə, buna

diqqət yetirmək lazımdır. Hörmətli həmkarlar, çıxış etmək istəyən yoxdur. Biz qanun layihəsinin ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilməsinə münasibət bildirməliyik. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.08 dəq.)
Lehinə	78
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	79
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, əsas kimi qəbul edildi.

İndi isə qanun layihəsinə maddələr üzrə münasibət bildirək. Bu, kiçik bir layihədir və xahiş edirəm, səs verin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.08 dəq.)
Lehinə	78
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	78
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 19 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Nəhayət, hörmətli həmkarlar, mən qanun layihəsini ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoymaq istəyirəm. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.09 dəq.)
Lehinə	78
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	78
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 19 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, bununla da bizim iclasımız başa çatdı. Hamıya təşəkkür edirəm. Sabah sonuncu iclasımızı keçirəcəyik.